

We Lwowie, dnia 9. lipca 1909.

Archiwum 481

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z czynności, odnoszących się do podniesienia hodowli bydła w r. 1908.

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu sprawozdania Wydziału krajowego z czynności odnoszących się do podniesienia hodowli bydła w r. 1906 i 1907 uchwalił Wysoki Sejm na wniosek Komisji gospodarstwa krajowego na posiedzeniu z dnia 3. listopada 1908 ustawę przedłużającą, moc obowiązującą §. 21. ustawy krajowej z dnia 20. lipca 1892 (Dz. u. kr. Nr. 51.) o licencyonowaniu i utrzymywaniu buhajów gminnych a zarazem powziął Wysoki Sejm następujące uchwały:

1) Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności odnoszących się do podniesienia hodowli bydła w r. 1906 i 1907.

2) Sejm wstawia do rubryki X. budżetu wydatków funduszu krajowego na rok 1908 i 1909 kwotę po 30 000 koron na tworzenie gminnych obór zarodowych.

3) Sejm poleca ponownie Wydziałowi krajowemu, aby wezwał Wydziały powiatowe do czuwania nad zapewnieniem gminom oznaczonej przez komisję licencyonującą ilości buhajów licencyonowanych.

4) Sejm wzywa c. k. Rząd, aby współdziałał na polu akcji hodowlanej i przestrzegał wykonanie postanowień ustawy z dnia 20. lipca 1892 (Dz. u. kr. Nr. 51.) z uwzględnieniem miejscowych stosunków zamożności i ulg w ustawie przewidzianych.

Z wykonania powyższych uchwał oraz z czynności swych odnoszących się do podniesienia hodowli bydła przedkłada Wydział krajowy sprawozdanie podobnie jak lat poprzednich w dwóch rozdziałach:

- I. Podniesienie hodowli bydła przy pomocy subwencji kraju i państwa.
- II. Wykonanie ustawy hodowlanej.

I. Podniesienie hodowli bydła przy pomocy subwencji kraju i państwa.

Zwyczajne subwencje kraju i rządu na ogólne cele podniesienia hodowli bydła wzrosły w r. 1908 do kwoty 354.600 koron, z czego na kraj przypada 100.000 koron, na rząd zaś 254.000 koron.

Porównując wysokości tychże subwencji z analogicznymi subwencyami w r. 1907, okazuje się, że subwencja rządowa w r. 1908 wzrosła o kwotę 63.000 koron, subwencja zaś krajowa pozostała ta sama co lat poprzednich.

Nadto zarezerwował c. k. Rząd, na rachunek roku 1908 Towarzystwu gospodarskiemu we Lwowie 40.000 koron, Towarzystwu rolniczemu w Krakowie zaś 20.000 koron, płatnych w r. 1909 na akcję podniesienia chowu bydła w kierunku mięsnym. Z ogólnej subwencji krajowej i rządowej otrzymało Towarzystwo gospodarskie we Lwowie 233.666 koron 66 gr., Towarzystwo rolnicze w Krakowie 120.333 koron 34 gr.

Ai. 1 i 2. Rachunki z użycia tych subwencji dołącza się do niniejszego sprawozdania jako alegaty 1 i 2.

Dokładny obraz działalności obu krajowych Towarzystw rolniczych na polu hodowlanym zawierają sprawozdania tych Towarzystw za r. 1908.

Z naszej strony ograniczamy się jedynie do wyjęcia z powyższych sprawozdań najważniejszych dat i cyfr, uwydatniających rezultaty działalności tych Towarzystw w porównaniu z analogicznymi wynikami roku 1907.

a) Towarzystwo gospodarskie we Lwowie.

Oborę zarodową pełnej krwi rasy nizinej założono w r. 1908 w Łopuszce wielkiej a zarazem dokompletowano oborę w Mikulicach. Obory zarodowej pełnej krwi rasy simentalskiej nie założono żadnej z powodu braku odpowiednich podań, sprowadzono zaś jedynie trzy buhaje z Ratos dla obór zarodowych w Huleczu, Zagwoździu i Żurawnie.

Jakkolwiek w r. 1908 przybyła wyżej wymieniona obora w Łopuszce, to jednakowoż ogólna liczba obór zarodowych pełnej krwi pozostała ta sama co w r. 1907 t. j. 22, z powodu, iż właściciel obory w Suchej woli, nie mogąc wyleczyć krów sprowadzonych z Oldenburga z zarazy guziczkowej, oddał je do dyspozycji Towarzystwu, które powierzyło je p. Myszkowskiemu właścicielowi obory w Stubnie. Dzięki troskliwej opiece wyż nazwanego i poniesionym bardzo wysokim kosztem udało się te krowy dla chowu utrzymać.

Obory pełnej krwi rozwijają się przeważnie dobrze a przy indywidualnem żywieniu wykazują wszędzie wysoką mleczność. Nieco do życzenia pozostawia wychów buhajów, które nie są jeszcze dość intensywnie żywione, jakby być powinny, aby doszły do możliwie najwyższego rozwoju.

W oborach powyższych znajdowało się 22 buhajów i 246 krów.

Obór zarodowych pół krwi powstało 9, łącznie zatem z dawniejszemi jest ich 51.

Wiele obór poprzednio założonych może się poszczycić materiałem bardzo wyrównanym, a tam gdzie krowy są racjonalnie żywione, podnosi się także stale mleczność, do czego Towarzystwo obecnie dąży, kupując dla obór jedynie takie rozplodniki, które od krów wybitnie mlecznych pochodzą.

W oborach tych było z końcem r. 1908 — 36 buhajów i 1.318 krów.

Wielki postęp uczyniło Towarzystwo w zakładaniu gminnych obór zarodowych.

Obór takich założono w r. 1908 — 11, łącznie zatem jest ich 51, nadto zatwierdzono 5, dla których nie można już było dostarczyć krów. Wejdą one w życie w ciągu wiosny 1909 r. z funduszków z r. 1908.

Podjęcie szerszej akcji na tem polu umożliwiła Towarzystwu przyznana przez Wysoki Sejm na ten cel zacytowaną na wstępie niniejszego sprawozdania

uchwała subwencya dla obu krajowych Towarzystw rolniczych w ogólnej kwocie 30.000 koron. Subwencyę tę rozdzielił Wydział krajowy między wspomniane Towarzystwa w stosunku dotychczasowym 2 : 1, t. zn. że Towarzystwo gospodarskie we Lwowie otrzymało 20.000 koron, Towarzystwo rolnicze w Krakowie zaś 10.000 koron. Zakładanie obór gminnych napotyka na wielkie przeszkody, wobec trudności nabycia dobrych krów do tychże obór.

Gospodarstwo nabiałowe bowiem coraz bardziej się opłaca, każdy więc dąży do powiększenia stanu krów i sprzedaje tylko sztuki gorsze nadliczbowe. Na podstawie poczynionych doświadczeń przekonano się, że obory gminne rozwijają się dobrze tam, gdzie jest należyta opieka. W oborach tych w czasie założenia było 51 buhajów i 508 krów, z końcem zaś r. 1908 — 51 buhajów i 562 krów. W oborach tych urodziło się 136 buhajów i 132 cieliczek.

Wobec doniosłego znaczenia, jakie mają obory zarodowe w akcji podniesienia hodowli bydła tak w kierunku jakościowym jak również ilościowym, Wydział krajowy wstawił również do preliminarza budżetu na rok 1910 kwotę 30.000 koron na dalsze zakładanie tychże obór.

Stacyi buhajów było w r. 1908 — 628 (608 subwencyjnych, 20 subwencyonowanych), a w r. 1907 zaś 543, przybyło zatem 85. Wysokość subwencji na utrzymanie buhajów podniosło Towarzystwo na 150 koron na zwykłych stacyach a na 180 koron na stacyach przy oborach gminnych.

Wystaw przeglądowych urządziło Towarzystwo w r. 1908 — 5, a mianowicie: w Przemyślanach, Dynowie, Krystynopolu, Rudkach i Jarosławiu.

Ogółem na wystawy te przyprowadzono 542 sztuk bydła, premii rozdano 246, wypłacono zaś 3.840. koron.

Oprócz tego przyczyniło się Towarzystwo subwencyą 4.000 koron na dział hodowlany do urządzonej staraniem jarosławskiego Oddziału we wrześniu 1908 r. wielkiej okręgowej wystawy przemysłowo-rolniczej.

Dział hodowlany na tej wystawie wykazał bardzo dodatnie rezultaty w kierunku chowu bydła nizinnego tak większej własności jak i włościańskiego, który tam wybitnie przeważa i który Towarzystwo obecnie tam wyłącznie popiera.

Agencya sprzedaży materiału rzeźnego, o której założeniu w poprzednim sprawozdaniu bliższe podano szczegóły, rozwijają się pomyślnie pod kierownictwem odnośnej Komisji, czego dowodem są następujące daty. Według przedłożonego wykazu sprzedano za pośrednictwem Agencji w czasie od 1. grudnia 1907 po koniec marca 1909 — 3.343 sztuk bydła i świń (w tem świń 913 sztuk) za kwotę 689.756 K 26 gr., zakupiono zaś w tymże czasie 600 sztuk bydła za kwotę 154.335 K 06 gr.

Pośrednictwo w sprzedaży nierogaczyny weszło już w program Agencji jak wynika z powyższego wykazu i doznało znacznego poparcia ze strony głównego Zarządu Kółek rolniczych, który utworzył we własnym zakresie działania Biuro pośrednictwa jako organ Agencji i poszczycić się może okazałymi wynikami. Od 9. października 1908 bowiem do 1. kwietnia 1909 r. sprzedawało Biuro 2.472 sztuk nierogaczyny za kwotę łączną 176.517 kor. 89 gr.

Spółka ziemiska w Stanisławowie, o której w zeszłorocznym sprawozdaniu wspomnieliśmy, że zajmuje się zaliczkowaniem bydła zakupionego na opas, udzieliła w czasie od 1. marca 1908 do 1. marca 1909 na zakupno 1.035 sztuk bydła zaliczek w łącznej kwocie 250.852 koron.

Na prowadzenie Agencji w r. 1908 otrzymało Towarzystwo gospodarskie subwencyę 25.000 koron od c. k. Ministerstwa rolnictwa, które równocześnie wyraziło Towarzystwu swoje uznanie za starania, poniesione około organizacji zbytu bydła, uwzględniającego w odpowiedni sposób interesy hodowców.

Również i Wysoki Sejm uznając znaczenie i korzyści, tej organizacji, która chroni produkcję bydła od strat spowodowanych szkodliwym działaniem pośredników, uchwalił na dniu 31. października 1908 subwencyę 5.000 koron

na r. 1909 dla Towarzystwa gospodarskiego na prowadzenie Agencji sprzedaży materiału rzeźnego.

b) Towarzystwo rolnicze w Krakowie.

Obór zarodowych założono w r. 1908 cztery, a to w Wadowie, Rudnej, Gaiku i Rajsku. Dwie pierwsze z nich są rasy fryzyjskiej, dwie następne zaś rasy czerwono-polskiej.

Obora zarodowa w Wadowie składa się z 5 krów importowanych z Fryzyi holenderskiej, 2 krów zakupionych w Baranowie i 4 krów nabytych w Krzeszowicach.

Koszta zakupna tych krów wyniosły 8.000 koron z czego hodowca pokrył połowę.

W oborze tej znajduje się również buhaj rasy fryzyjskiej, udzielony jako subwencyjny w r. 1907 a zakupiony na targu rozplodnym w Krakowie.

Obora w Rudnej składa się na razie z 3 krów i 1 buhaja zakupionych w Fryzyi holenderskiej za cenę 4.107 kor. 32 gr. uzupełnioną zaś zostanie większą ilością sztuk bydła w r. 1909.

Do nowo założonych obór zarodowych rasy czerwono-polskiej w Gaiku i Rajsku, zakupiono ogółem 19 krów, 3 jałówek i 1 buhaja za łączną kwotę 8.115 koron 46 gr.

W innych dawniej założonych oborach zaszły tylko nieznaczne zmiany a mianowicie wymieniono buhaje w oborze w Przecławiu i Nosówce, nadto zaś zwinięto oborę rasy fryzyjskiej przy niższej szkole rolniczej w Miłocinie, przeprowadzając buhaja, jako subwencyjnego do obory w Dąbrowej i sprzedając 3 krowy szkole, a 2 prywatnemu nabywcy.

Ogółem posiadało Towarzystwo rolnicze z końcem 1908 roku 26 obór zarodowych, a mianowicie: 6 obór rasy fryzyjskiej 1 rasy simentalskiej, 17 rasy czerwono-polskiej oraz 2 rasy czerwono-duńskiej. W oborach powyższych było 753 sztuk bydła w tem krów i jałówek 629, buhajów zaś 124 sztuk.

Obory rozwijały się normalnie, przyczem skonstantowanym został znaczny postęp w żywieniu bydła, co wpłynęło w bardzo wyraźny sposób na zwiększenie mleczności w porównaniu z rokiem poprzednim.

Obory rasy fryzyjskiej przy starannem pielęgnowaniu i intensywnej paszy wykazują wysoką mleczność, dochodzącą do 4.893 litrów przeciętnego rocznego udoju. W oborach zarodowych rasy czerwono-polskiej mleczność dochodziła do 3.302 litrów rocznie.

Obory gminne: Do zakładania gminnych obór zarodowych w myśl zapowiedzi danej w zeszłorocznym sprawozdaniu przystąpiło Towarzystwo rolnicze w r. 1908. Rozwinięcie tej akeyi umożliwiła Towarzystwu uzyskana na ten cel od Wysokiego Sejmu osobna subwencya oraz powiększona subwencya rządowa na ogólne cele hodowlane.

Myśl zakładania tych obór, wywołała w kołach hodowców włościańskich żywe zainteresowanie i jeszcze-na długo przed możliwością realizacji tego projektu zaczęły wpływać do Towarzystwa podania rozmaitych gmin o założenie takich obór.

Towarzystwo wybrało tylko takie gminy, w których założenie obór gminnych dawało największe szanse powodzenia zarówno ze względu na miejscowe warunki dobrego utrzymania bydła, jak i z uwagi na możność rozciągnięcia nad oborami takiemi, troskliwej opieki miejscowej.

Warunki zakładania takich obór przedstawiliśmy Wysokiemu Sejmowi w zeszłorocznym sprawozdaniu.

W r. 1908 założyło Towarzystwo cztery obory gminne, mianowicie jedną oborę rasy Simmenthal w Lubli oraz 3 obory rasy czerwono-polskiej w Brzezowej

Włosienicy i Rajsku. Ogółem znajduje się w tych oborach 37 krów i 1 buhaj a koszt zakupna wyniósł 11.906 koron, z czego hodowcy pokryli 25%. W roku sprawozdawczym uchwaliło Towarzystwo założyć nadto jeszcze 5 obór gminnych utworzenie ich jednak ze względu na spowodowany tegorocznymi klęskami elementarnymi ogólny brak paszy i trudność nabycia odpowiedniego materiału, odłożono do r. 1909.

Import bydła z Fryzyi holenderskiej: Otrzymałszy pozwolenie od Rządu niemieckiego na przewóz bydła z Fryzyi holenderskiej wydelegowało Towarzystwo inspektora hodowli p. Sandoza do Fryzyi holenderskiej, który zakupił 3 buhaje, 31 krów 6 młodszych buhajów oraz 9 cieliczek w czym 2 buhaje i 8 krów dla obór zarodowych, resztę na rachunek prywatny hodowców.

Ogólny koszt zakupna powyższego materiału rozplodowego wraz z transportem do miejsc przeznaczenia w kraju, wyniósł 37.871 koron 48 gr., z czego komitet pokrył 5.680 Koron 58 h. z funduszków subwencyjnych, resztę zaś zapłacili hodowcy.

Stacje buhajów: Ze względu na dość znaczne zwiększenie subweucyi państwowej na ogólne cele podniesienia hodowli bydła rogatego, Komitet mając na uwadze wielkie znaczenie tworzenia stacji buhajów dla poprawy hodowli bydła w kraju, podwyższył w r. 1908 znacznie, bo w porównaniu z r. 1907 o 7.000 K, kwotę przeznaczoną na zakupno buhajów stacyjnych. Ogółem wydano na ten cel 40.000 Koron.

W porównaniu z r. 1907 powiększyła się liczba buhajów o 26 sztuk, wszystkich ich było w 1908 roku 404, w 1907 roku zaś 378.

Z subwencji państwowej przeznaczonej na premie za utrzymanie wzorowe budynków stajennych wypłaciło Towarzystwo rolnicze w r. 1908 4 premie po 200, 2 po 100 kor. oraz po jednej w kwocie 300, 250 i 150 K.

Targi na bydło rozplodowe.

O rozszerzającym się wśród hodowców poczuciu pożytku i potrzeby urządzanych w Krakowie od lat 6 przez Komitet dorocznych targów na bydło rozplodowe świadczy wymownie także ostatni szósty z kolei targ, który się odbył w kwietniu 1908.

Z jednej bowiem strony zgłoszenia hodowców, pragnących nadesłać na targ materiały hodowlane były tak liczne, że hodowcom zgłaszającym się później musiał Komitet z braku miejsca odmówić przyjęcia na targ sztuk zgłoszonych z drugiej liczne zakupy sztuk na targu przez osoby prywatne, między którymi obok nabywców z kraju znajdowali się także hodowcy z Królestwa Polskiego, przekroczyły co do ilości sztuk i wypłaconych za nie kwot wszystkie targi poprzednie. Najlichnieszym jak zwykle był zastęp bydła nizinnego, z pośród którego wiele sztuk dobrze zbudowanych i o wybitnym typie mlecznym znalazło chętnych nabywców.

Mniej licznie reprezentowanem było bydło rasy Bern-Simmenthal, które również wykazywało wielki postęp.

Wreszcie i między bydłem rasy czerwonej polskiej, wogóle wyrównanem znajdowały się również sztuki dobrze zbudowane i typowe. Transakcye na targu były bardzo ożywione. Komitet zakupił 10 buhajów za sumę 7.600 Kor; okr. Towarzystwa rolnicze 40 buhajów za ogólną kwotę 20.905 koron. Towarzystwo hodowców czerwonego bydła polskiego 6 buhajów za kwotę 3.175 kor. wreszcie strony prywatne 31 sztuk za cenę 19.875 kor.

Z ogólnej zatem ilości doprowadzonego na targ bydła 132 sztuk, sprzedano 87 sztuk za 51.565 koron. Podobnie jak lat poprzednich połączono także z tym targiem premiowanie buhajów. Jako nagrody przeznaczono jedynie odznaczenie honorowe. Ogółem rozdano 33 nagród.

Premiowanie i wystawy.

Uważając premiowanie bydła włościańskiego za jeden z ważnych czynników poprawy hodowli bydła u włościan, Komitet przeznaczył w r. 1908 podobnie jak lat poprzednich na ten cel 9 000 kor. która rozdzieloną została między okręgowe Towarzystwa rolnicze.

Premiowania, które się odbyły we wszystkich niemal powiatach, dotyczyły trzech typów bydła, mianowicie rasy czerwonej polskiej, berneńsko-simentalskiej i mieszanej.

Premiowanie bydła rasy czerwono polskiej odbyło się w Jodłowniku, Czańcu, Komornikach, Jaworniku i Buczkowicach. Doprowadzone na te premiowania bydło, przedstawiało pod względem wyrównania wielki postęp a staranny wychów młodzieży dowodził rozwiniętego zamiłowania do hodowli.

Ogółem spędzono na powyższe premiowania 956 sztuk bydła.

Premiowanie bydła rasy Bern-Simmenthal odbyło się w 5, rasy zaś mieszanej w 9 miejscowościach. Z premiowań tych zasługują na szczególną uwagę, tak ze względu na ilość, jak i jakość materiału, premiowania w Jedliczu, Szebniach Łączkach, Mielcu i Bolesławiu.

Wystawy bydła odbyły się w Wielopolu skrzyńskim i Jodłowej, na które doprowadzono ogółem 340 sztuk.

Przeważna ilość powyższego bydła należała do rasy czerwono-polskiej. które w całości było wcale wyrównane, co przypisać należy wpływowi Związku hodowlanego włościańskiego w Brzezinach o postępie świadczyły zwłaszcza przychowane przez włościańskich hodowców buhaje i jałówki.

Premii na tych wystawach rozdano 117 w łącznej kwocie 950 koron.

Związki hodowlane.

Podobnie jak lat ubiegłych przeznaczył Komitet i w r. 1908 mając na oku rozwój związków hodowlanych włościańskich kwotę 3.000 kor. na zakupno jałówek cielnych względnie krów, które to sztuki rozdzielone pomiędzy włościan w okolicach, gdzie hodowla bydła rasy czerwono polskiej pomyślnie się rozwija, pozostają pod ścisłym nadzorem i kontrolą odnośnych lustratorów Związków. Za wspomnianą kwotę zakupiono 10 bardzo dobrych krów cielnych dla gminy Bujaków w powiecie bialskim.

W r. 1908 powstał nowy Związek hodowlany włościański w Komornikach obecnie zatem istnieje ogółem 7 związków. Rozwój Związków hodowlanych włościańskich, jak wykazują premiowania i liczne lustracje, jest bardzo pomyślny mimo licznych klęsk elementarnych, jakie kraj w ostatnich latach nawiedziły. Jako dowód tego służy fakt, iż w r. 1908 dla nowo utworzonych 2 obór zarodowych dworskich, 4 obór gminnych i dla gminy Bujaków zakupiono materiał bardzo dobry w obrębie Związków hodowlanych włościańskich. Istniejący od r. 1905 Związek hodowców bydła nizinnego przyjął w r. 1908 do Związku 3 obory z 6 buhajami i 48 krowami.

Wobec znacznego zwiększenia się mleczności w oborach związkowych, postanowił Związek przyjmować w przyszłości tylko takie pierwiastki, które dały najmniej 2.300 litrów i tylko takie krowy starsze, które dają najmniej 3.000 litrów mleka rocznie. Sprawozdanie Towarzystwa hodowców czerwonego bydła polskiego za r. 1908 stwierdza postęp hodowli tego bydła, a mianowicie zwiększenie żywej wagi u krów, tudzież nieco większą przeciętną mleczność w oborach zarodowych tej rasy.

Liczba obór zarodowych bydła rasy czerwono polskiej wynosiła 17. C. k. Rząd wyasygnował Towarzystwu subwencyę w kwocie 4.000 kor. przyznaną w tej samej wysokości i z funduszu krajowego.

Agencya dla handlu bydłem.

Założone przez Towarzystwo rolnicze w r. 1907 Biuro handlowe dla sprzedaży i eksportu bydła w roku sprawozdawczym rozwinęło się bardzo szybko i pomyślnie.

Według przedłożonego wykazu sprzedało wspomniane biuro w czasie od 1. stycznia do 31. grudnia 1908 roku 7.654 sztuk bydła (w tem świń 6.886) za cenę 794.454 koron 43 g.

Celem zainteresowania ludności sprawą sprzedaży bydła i trzody z pominięciem dotychczasowych pośredników, a zapomocą własnej organizacyi, wysłał Komitet na Wystawę opasową w Wiedniu w kwietniu 1908 r. 52 sztuk bydła rogatego i 200 sztuk świń w czem było 27 sztuk trzody produkcji włościańskiej.

Korzystna sprzedaż sztuk wystawowych przyczyniła się do tego, iż włościanie coraz więcej zaczęli korzystać z pośrednictwa biura handlowego.

Początkowo włościanie byli z uzyskanych cen nadzwyczajnie zadowoleni, gdyż płacone wówczas przez handlarzy ceny były bardzo niskie, z chwilą jednak rozpoczęcia eksportu przez organizacje rolnicze, handlarzy ceny znacznie podnieśli, a bałamuceniem ludności starali się wzbudzić nieufność do organizacyi. Błędne przedstawienia handlarzy znalazły u rolników posłuch i dopiero mozolna i ciągła praca biura zdołała tę nieufność usunąć.

Biuro oprócz pośrednictwa w sprzedaży bydła zajmowało się zakupnem bydła na opas, wyjednywało dla właścicieli większych posiadłości zaliczki na zakupno i opas bydła u instytucyi finansowych oraz pośredniczyło bezinteresownie przy zakupnie wag dla gmin, obszarów dworskich i związków.

Pierwotny projekt oparcia całej akcyi o jednostki, t. zn. mężów zaufania albo agentów okazał się w toku sprawy trudnym do wykonania, z powodu niemożliwości wyszukania odpowiednich kandydatów.

Ograniczono się zatem do zamianowania tylko jednego samoistnego agenta, innych zaś poddano kontroli związków, które tworzone przedewszystkiem przy istniejących korporacyach rolniczych.

Na rachunek producentów zakupiło biuro w r. 1908 wołów na opas i do roboty 200 sztuk za cenę 53.342 K 79 g.

Celem zabezpieczenia producentów przed stratami na wypadek nieszczęśliwego wypadku w drodze ze stacyi ładowniczej do stacyi przeznaczenia dalej na wypadek konfiskaty po rzezi oraz na wypadek ognia, organizacya wprowadziła asekurację, za którą należytość opłaca sam producent i w zamian za opłatę premii w kwocie 1 K. 50 g., uzyskuje zwrot 75% wartości ubezpieczonej sztuki.

Na rok 1908 udzieliło c. k. Ministerstwo rolnictwa Komitetowi Towarzystwa rolniczego na prowadzenie tego biura subwencyę w kwocie 10.000 K a zarazem wyraziło swe zadowolenie z intensywniej pracy Komitetu na tem polu jakoteż z powodu wciągnięcia do tejże akcyi handlu świniami, co wobec niezdrowych stosunków w jakich się ten handel dotychczas znajdował, bez wątpienia przyniesie wielkie korzyści ludności włościańskiej

Akcyę tępienia gruźlicy u bydła rogatego prowadził Wydział krajowy w sposób dotychczasowy za współudziałem obu krajowych Towarzystw rolniczych.

Działalność powyższa polegała więc na klinicznym badaniu i rozpoznawczem szczepieniu tuberkuliną bydła w oborach zarodowych przez weterynarzy Wydziału krajowego i obu komitetów, tudzież na doświadczeniach metodą ochronnego szczepienia wedle Behringa, które prowadził w dalszym ciągu profesor weterynaryi na unimiersytecie Jagiellońskim Dr. Julian Nowak, pełniący obowiązki weterynarza komitetu towarzystwa rolniczego.

Szczegółowe sprawozdanie z przebiegu i wyniku rozpoznawczego szczepienia bydła tuberkuliną w r. 1908 opracowane przez p. Jana Gromczakiewicza któremu Wydział krajowy w zastępstwie spensjonowanego p. Sochaniewicza poruczył tymczasowo pełnienie czynności krajowego nauczyciela weterynaryi, łączy się jako alegat 3 do niniejszego sprawozdania.

Aleg. 3.

Z doświadczeń prowadzonych metodą Behringa a zmierzających do uodpornienia cieląt przeciw gruźlicy zdał sprawę prof. Nowak Wydziałowi krajowemu i ogłosił drukiem w sprawozdaniu Komitetu Towarzystwa rolniczego za r. 1908. Od r. 1903 t. j. od chwili rozpoczęcia prób powyższą metodą do końca r. 1908 uodpornił prof. Nowak 332 sztuk w czterech oborach. Koszta powyższej akcji pokrywane są z osobnego funduszu, który podobnie jak lat poprzednich wynosił 10.000 K na co się złożyła subwencya krajowa i rządowa po 5.000 K.

II. Wykonanie ustawy hodowlanej.

Pierwsza część ustawy hodowlanej, traktująca o licencyonowaniu buhajów weszła już w życie w r. 1908 w całym kraju. Z wyjątkiem bowiem okręgu szkolskiego, gdzie licencyonowanie z powodu panującej zarazy nie mogło się odbyć we wszystkich innych okręgach, które w poprzednich latach były nieczynnymi, zostało ono w r. 1908 przeprowadzonym.

Według nadesłanych rejestrów zalicencyonowano w r. 1908 ogółem 9411 buhajów.

Liczba ta podwyższy się jeszcze, gdy doliczymy buhaje zalicencyonowane w okręgach: dąbrowskim, żabnieńskim, ulanowskim i winnickim, z których do chwili układania niniejszego sprawozdania, mimo licznych urgensów nie otrzymaliśmy odnośnych rejestrów.

Porównując ten rezultat z analogicznym wynikiem 1907 r., okazuje się, że liczba buhajów licencyonowanych wzrosła o 688 sztuk, nie licząc buhajów, które zostały zalicencyonowane w powyższych czterech okręgach.

Temu postępowi terytorjalnemu i ilościowemu, odpowiada również postęp co do jakości zalicencyonowanego materiału.

Jak stwierdza w swych sprawozdaniach większa część Komisji licencyonujących, buhaje przyprowadzone do licencyonowania były lepsze niż w roku poprzednim i dlatego Komisye, mając do dyspozycji więcej lepszego materiału, stawiały wyższe wymagania celem udzielania licencji.

Chociaż liczba buhajów licencyonowanych wzrasta z każdym rokiem, to jednakowoż nie zostaje w stosunku proporcjonalnym do liczby buhajów, zdolnych do rozplodów a znajdujących się w wszystkich gminach i obszarach dworskich w kraju.

Według spisów bydła za rok 1907 znajdowało się w gminach i obszarach dworskich 45.817 buhajów, zdolnych do rozplodu, zalicencyonowano zaś tylko 9.411 buhajów czyli 20·5% ogólnej liczby buhajów.

Gdybyśmy nawet doliczyli jeszcze buhaje subwencyjne obu Towarzystw rolniczych w liczbie 1.032, to mielibyśmy 10.443 buhajów, które według ustawy mogą być puszczane do obcych krów, czyli 22·0% ogólnej liczby buhajów.

Przyczyną tego stanu rzeczy jest okoliczność, iż, jak podnoszą w swych sprawozdaniach Komisye licencyonujące, wielu właścicieli buhajów nie przedstawia tychże do licencyonowania, lecz ufnie w bezkarność swego postępowania, używają ich do stanowienia cudzych krów i jałówek bez uzyskania na to licencji. Naczelnicy bowiem gmin i żandarmerya nie wykonują w tym żadnej kontroli, oraz nie pociągają winnych do odpowiedzialności.

Aby temu w przyszłości zapobiedz zwrócił się Wydział krajowy odezwą z 21 maja 1908 L. 48.609 do c. k. Namiestnictwa z prośbą o wydanie podległym

władzom powiatowym polecenia, by pilniej i energiczniej przestrzegały wykonania przepisów ustawy hodowlanej, oraz by w tym celu wydały odpowiednie zarządzenia Zwierzchnościom gminnym i c. k. żandarmeryi.

W załatwieniu powyższej odezwy wysłało c. k. Namiestnictwo do wszystkich Starostw okólnik z 30 maja 1908 r. L. IX. $\frac{1645/2}{39}$ z przypomnieniem analogicznych okólników z lat poprzednich oraz z wezwaniem, aby z całą stanowczością karały przekroczenia z §. 2 ustawy hodowlanej, a to według postanowień zawartych w §. 16 tejże ustawy.

leg. 4. Odpis tego okólnika dołączamy jako alegat 4. do niniejszego sprawozdania.

W myśl §. 8 ustawy z 20 lipca 1892 i przepisów wykonawczych do tego paragrafu Komisye licencyonujące po każdym licencyonowaniu wydają orzeczenie, ile w stosunku do znajdujących się w gminach krów i stanownych jałówek, winno być buhajów licencyonowanych, przyjmując jednego buhaja na 80—100 krów i stanownych jałówek.

Jak się okazuje z nadesłanych wykazów, było z końcem 1907 r. w wszystkich gminach 1.863.949 krów i stanownych jałówek, na pokrycie zatem tychże potrzeba było 18.639 buhajów licencyonowanych, licząc przeciętnie 100 krów na jednego buhaja.

Ponieważ w r. 1908 zalicyonowano 9.411 buhajów, zatem brakuje jeszcze 9.228, czyli, że liczba buhajów licencyonowanych wynosi 50·4% ogólnej liczby buhajów potrzebnych. Procent ten będzie nieco wyższym, gdy się uwzględni ilość buhajów, nabytych przez Towarzystwa rolnicze i zaopatrzonych w certyfikaty po myśli zmienionej nowelą z r. 1902 (Dz. u. kr. Nr. 26) §. 2 ustawy hodowlanej.

Jak już wspomnieliśmy w zeszłorocznym sprawozdaniu postanowił Wydział krajowy, celem ujednostajnienia hodowli pod względem ras, dokonać podziału kraju na strefy hodowlane.

Otrzymałszy z obu kraj. Towarzystw rolniczych plan takiego podziału oraz zasięgnąwszy w tym względzie opinii kraj. Komisji dla spraw rolniczych po myśli §. 1 instr. dla Komisji licencyonujących, zawierających zasady ocenienia zdolności rozplodowej buhajów, przeprowadził Wydział krajowy wspomniany podział kraju na strefy hodowlane.

W okręgu Towarzystwa gospodarskiego przyjęto dwie rasy: w okolicach górzystych, rasę simentalską, w okolicach nizinnych, rasę oldenburską, w okręgu zaś Towarzystwa rolniczego w Krakowie trzy rasy a mianowicie: fryzyjską, simentalską i czerwono-polską.

516. Szczegółowy podział oraz odpis okólnika z dnia 19 lutego 1909 L. 19.713 wydanego w tym względzie do Komisji licencyonujących Wydziałów powiatowych i c. k. Namiestnictwa dołączamy jako alegaty 5. i 6.

gorzej niż w roku 1907 przedstawia się w roku sprawozdawczym sprawa utrzymywania buhajów gminnych.

W myśl zmienionej nowelą z r. 1902 (Dz. u. kr. Nr. 26) §. 9 ustawy hodowlanej, każda gmina o ile nie otrzyma ulg z §. 21, obowiązana jest zapewnić dla użytku swych członków w drodze najmu lub kupna, całą oznaczoną przez Komisję licencyonującą (§. 8) ilość buhajów licencyonowanych.

Pod tym też tylko warunkiem, t. j. o ile przepis powyższy zostanie w całej pełni i rozciągłości przeprowadzony, można mówić o osiągnięciu celu przez ustawy zamierzonego t. j. o podniesieniu chowu bydła za pomocą odpowiednich rozplodników. Wówczas bowiem właściciele krów i stanownych jałówek będą mieli zapewnione dobre rozplodniki za cenę możliwie najniższą.

Liczba buhajów gminnych wynosiła w 1908 r. 3.017 sztuk, z czego na buhaje gminne w ścisłym tego słowa znaczeniu, t. j. na buhaje stanowiące własność gmin przypada 248, na najęte zaś 2.769 sztuk.

Porównując ten wynik z r. 1907, okazuje się, że ilość buhajów gminnych w r. 1908 zmniejszyła się o 784.

Różnica ta w rzeczywistości jest znacznie mniejszą, gdy się uwzględni, że dotychczas nie przedłożyły odnośnych wykazów powiaty: Brzesko, Cieszanów, Gródek, Kałusz, Kamionka, Lisko, Lwów, Bóbrka, Pilzno, Przemyślany, Zaleszczyki i Żywiec.

Powody dla których akcja w tym kierunku tak powolnie się rozwija przedstawił w poprzednim sprawozdaniu, przyczyny zaś dla czego liczba buhajów gminnych w r. 1908 zmniejszyła się, była znaczna trudność w nabywaniu i utrzymaniu tychże buhajów.

Z powodu bowiem klęski powodzi i braku paszy, właściciele buhajów licencyonowanych, nie mogąc ich wyżywić, sprzedawali je, wskutek czego gminy w wielu wypadkach mimo usilnych starań nie mogły kupić, ewentualnie nająć dla użytku swych członków dobrych rozplodników.

Obok buhajów gminnych, zaliczyć wypada do buhajów zapewnionych dla rozplodu bydła gminnego także buhaje powiatowe, jakoteż buhaje, znajdujące się na stacyach obu krajowych Towarzystw rolniczych.

W r. 1908 było buhajów powiatowych	66
buhajów na stacyach	1.031
„ gminnych	3.017
	Razem <u>4.114</u>

Jak wyżej wspomnieliśmy liczba buhajów potrzebnych w r. 1908 wynosiła 18.639, zatem buhaje zapewnione stanowią zaledwie 22.07% ogólnej liczby buhajów potrzebnych.

Aleg. 7. W jakim stosunku powyższe cyfry buhajów gminnych, powiatowych oraz buhajów na stacyach Towarzystwa gospodarskiego i rolniczego rozkładają się na poszczególne powiaty, to podaje osobna tabelka, dołączona do niniejszego sprawozdania jako alegat 7.

Po myśli §§. 11 i 18 ustawy hodowlanej, Wydziały powiatowe obowiązane są czuwać nad zapewnieniem przez gminy przepisanej ilości buhajów licencyonowanych, ewentualnie zmuszać je do tego środkami w ustawie przewidzianymi.

Wydział krajowy nie ustawał ze swej strony w przypominaniu tych obowiązków Wydziałom powiatowym przy każdej sposobności oraz występował bardzo stanowczo przeciw sumarycznemu z ich strony przesądzaniu możliwości wprowadzania w życie przepisów w sprawie buhajów gminnych.

Niemożliwości tej bowiem przeczy doświadczenie zebrane w pewnej liczbie powiatów, które buhaje gminne u siebie wprowadziły. Fakt, że w pewnej liczbie gmin takie buhaje się znajdują, że pewna liczba powiatów akcją zaopatrzenia gmin w buhaje gminne podjęła i na większe lub mniejsze natrafiając przeszkody, z pomyślnym skutkiem wszędzie przeprowadziła, stanowi nader cenny przykład dla całego kraju, dowodzi bowiem, że gminy mogą spełnić obowiązki ustawą hodowlaną na nie nałożony, spełniają go też z wielką dla siebie korzyścią. Potrzebują jednak w tym celu pomocy i kierownictwa, a mianowicie pouczenia, zachęty, przypomnienia, kontroli, poparcia finansowego, a w końcu i przymusu ze strony powołanych do tego przez ustawę czynników.

Zapatrywanie powyższe podzielił również Wysoki Sejm, polecając Wydziałowi krajowemu zacyt. na wstępie pod 3) uchwałą wezwać Wydziały powiatowe do czuwania nad zabezpieczeniem przez gminy odpowiedniej ilości buhajów licencyonowanych.

Wykonując powyższe polecenie Wysokiego Sejmu, wydał Wydział krajowy okólnik do wszystkich Wydziałów powiatowych, z wezwaniem do przypominania gminom obowiązków, nałożonych na nie §§. 9, 10 i 15 ustawy hodowlanej oraz do czuwania nad wykonaniem przez gminy powyższych obowiązków.

Równocześnie polecił Wydział krajowy zwrócić uwagę gmin na istnienie funduszu hodowlanego, z którego mogą zaciągać bezprocentowe pożyczki na zakupno buhajów licencyonowanych.

Aleg. 8. Odpis tego okólnika z 22 grudnia 1908 r. L. 126.749 dołączony do niniejszego sprawozdania jako alegat 8.

Na skutek powyższego okólnika, wydały również Wydziały powiatowe okólnik do gmin, wzywające do zakupu lub wynajęcia wyznaczonej im przez Komisje licencyonujące liczby licencyonowanych buhajów, z zagrożeniem, że w przeciwnym razie zastosowane zostaną wobec nich środki przymusowe a w szczególności Wydział powiatowy wstawi odpowiednie kwoty do budżetów tych gmin na r. 1910.

Nadto kilka powiatów, chcąc przyjść gminom z pomocą w wypełnieniu powyższego obowiązku zaciągnęło w funduszu hodowlanym pożyczki, celem zakupu buhajów i umieszczenia ich w gminach biednych, które nie mogą z własnych funduszy tego zrobić, ewentualnie celem udzielenia z funduszu w ten sposób uzyskanego pożyczek gminom dla zakupu buhajów gminnych.

Wielka część powiatów rozwija znaczną gorliwość na polu nagradzania premiami właścicieli buhajów licencyonowanych, wszelako środki te są połowiczne, bardzo pożądane z pewnością jako pomoc i ułatwienie wykonania przepisów ustawy hodowlanej, ale z samem wykonaniem nie stoją w żadnym bezpośrednim związku i wykonania przepisów ustawy o buhajach gminnych żadną miarą zastąpić nie mogą.

W ciągu r. 1908 interweniowały Wydziały powiatowe na podstawie §. 11. ustawy hodowlanej w przymusowym dostawieniu buhajów gminnych w następujących powiatach :

Powiat	Liczba gmin	Liczba buhajów
Bochnia	10	12
Chrzanów	1	1
Dolina	6	6
Dobromil	4	4
Łowice	15	nie podana
Horodenka	7	7
Kosów	30	39
Rawa	8	11
Rudki	1	1
Sokal	3	3
Stryj	1	1

Na rok 1909 wstawiło do budżetów gminnych w 13 powiatach 133 gmin 16.488 K. 05 gr., z urzędu zaś wstawiło 15 powiatów 261 gminom na zakupno względnie utrzymanie buhajów 38.366 K. 40 gr. Co się tyczy wyszczególnionych kwot, zaznaczyć należy, że kwoty te w rzeczywistości są wyższe, gdyż do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymaliśmy w tym względzie sprawozdań z kilku Wydziałów powiatowych.

Z dniem 1 lipca 1908 upłynął drugi okres sześcioletni, w którym ustawa hodowlana w §. 21 dozwalała na całkowite lub częściowe zawieszenie mocy obowiązującej §§: 2 i 3 co do licencyonowania i §§: 8 i 9 co do przymusu utrzymania buhajów gminnych.

Wobec tego jednak, że akcja w sprawie zaopatrzenia gmin w dostateczną ilość buhajów gminnych znajduje się w pierwszym stadium i że wiele czasu będzie musiało upłynąć, aby przepisy ustawy w tym względzie w całej rozciągłości mogły być zastosowane, uchwalił Wysoki Sejm na wniosek Wydziału krajowego przedłużyć moc obowiązującą §. 21 na dalszych lat sześć.

Według zawiadomienia Prezydium c. k. Namiestnictwa z 4 maja b. r. L. 7.383/pr. projekt tej ustawy otrzymał Najwyższą sankcję dnia 3 kwietnia 1909 r.

Skład Komisji licencyonujących od r. 1907 uległ tylko nieznacznym zmianom, a mianowicie dokonano kilka nowych nominacji w miejsce osób zmarłych lub takich, które z godności członków Komisji zrezygnowały.

Niezmienioną również pozostała ilość okręgów licencyjnych, zmieniły zaś tylko granice tychże, a mianowicie wyłączono w powiatach bobreckim, kamione-

ckim i żydaczowskim niektóre gminy z jednego a przyłączono ich do drugiego okręgu licencyjnego.

Stało się to na życzenie ludności miejscowej, albowiem wyłączone gminy były znacznie oddalone od dotychczasowych miejsc licencyjonowania, wskutek czego wielu właścicieli buhajów, nie przyprowadzało ich do licencyjonowania, gdyż połączone to było ze stratą czasu, wielkimi kosztami i trudem.

Ponieważ Komisye licencyjonujące w powiecie Dąbrowskim oraz w okręgu Sądowo-wiszeńskim nie spełniały swoich obowiązków należycie, Wydział krajowy rozwiązał je na podstawie §. 19, celem złożenia ich w takim składzie, w którymby mogły spełniać obowiązki ustawą hodowlaną nałożone.

Okręgi i skład Komisyj licencyjonujących ogłosił Wydział krajowy w Dz. u. kr. Nr. 45 z r. 1908,

Na mocy §. 4. ustawy hodowlanej, pokrywa Wydział krajowy koszta podróży oraz diety przewodniczących Komisyj licencyjonujących i weterynarzy nadto zaś po myśli przepisów wykonawczych do §. 14. dostarcza bezpłatnie Komisjom licencyjonującym piętń, pieczęci oraz wszelkich potrzebnych druków.

Na pokrycie tychże wydatków, uchwalił Wysoki Sejm w budżecie na rok 1908 w Rubr. X, poz. 58 b kwotę 25.000 K, w czem mieści się subwencya rządowa w kwocie 12.500 K.

Jak wykazuje zamknięcie rachunkowe, wydano faktycznie na powyższe cele w r. 1908 kwotę 23.259 K 98 g, z czego na piętna przypada 426 K, na druki 655 K 08 g, reszta zaś w kwocie 22.178 K 90 g. na koszta podróży. Porównując kwotę powyższą faktycznie wydaną z kwotą uchwaloną w budżecie, okazuje się zaoszczędzenie w kwocie 1.740 K 02 gr.

Ponieważ kilku przewodniczących i weterynarzy przed zamknięciem tych rachunków nie podniosło wyasygnowanych im należitości oraz z uwagi na to, że dotychczas z kilku okręgów nie otrzymaliśmy odnośnych partykularzy, przeto przenieśliśmy wyżej wspomniany zaoszczędzony kredyt na r. 1909.

Z inicjatywy Komisyj licencyjonujących w powiecie bocheńskim, wniosły prawie wszystkie Komisye za pośrednictwem odnośnych Wydziałów powiatowych przedstawienia do Wydziału krajowego o podwyższenie dotychczasowej normy wynagrodzenia tak za kilometr odbytej drogi jak i dyet.

W prośbach swych podrosza Komisye, że ustanowione uchwałą Wydziału krajowego z 3. października 1893 L. 51.324, diety w wysokości 6 koron dziennie a koszta podróży po 27 groszy od kilometra zwykłej drogi, względnie bilet II. kl. kolei, są na obecne czasy wynagrodzeniem niewystarczającym, które nie pokrywa rzeczywistych kosztów podróży. Z tych powodów wnoszą Komisye o podwyższenie kilometrowego do normy przyjętej przez c. k. Rząd, t. j. do kwoty 44 gr. za 1 kilometr przebytej drogi, a dyet do 10 K dziennie.

Uważając powyższe żądanie co do podwyższenia kilometrowego, wobec obecnych wysokich cen furmanek za uzasadnione, jakoteż nie chcąc zrażać ludzi chętnych do pracy od brania udziału w komisjach licencyjonujących, postanowił Wydział krajowy przeprowadzić rewizję dotychczasowego wynagrodzenia za udział w licencyjonowaniu i w odpowiednim stopniu podwyższyć je od r. 1910. Ponieważ dotychczasowy kredyt w kwocie 25.000 K wystarcza zaledwie na pokrycie kosztów komisyj licencyjonujących według dotychczasowej normy uprasza Wydział krajowy Wysoki Sejm o podwyższenie tego kredytu na r. 1910 do kwoty 27.500 K, a zarazem o wezwanie c. k. Rządu o podniesienie również dotychczasowej subwencji na powyższy cel do wysokości połowy kwoty proponowanej przez Wydział krajowy na r. 1910.

Przy tej sposobności nadmieniamy, że c. k. Rząd na r. 1909 na koszta komisyj licencyjonujących przyznał subwencję w kwocie 13.000 K t. j. o 500 K wyższą, od połowy wydatku uchwalonego na ten cel przez Wysoki Sejm na r. 1909. W myśl powołanego poprzednio §. 4 ustawy hodowlanej, koszta wszystkich innych członków komisyj licencyjonujących pokrywają fundusze powiatowe.

Według nadesłanych wykazów wynosiły w roku 1908 wydatki funduszków powiatowych z tego tytułu kwotę 17.068 K 03 gr., w co jednakowoż nie są wliczone wydatki 10 powiatów, które do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie nadesłały odnośnych wykazów.

Na wstępie niniejszego sprawozdania wyszczególniliśmy wydatki, jakie kraj i państwo poniosły w r. 1908 na podniesienie hodowli bydła w kraju.

Przedstawienie to byłoby niezupełnem, gdybyśmy nie wspomnieli również o wydatkach poniesionych na ten sam cel przez powiaty.

Z nadesłanych wykazów okazuje się, że wydatki te wynosiły w r. 1908 kwotę 44.951 K 97 gr. w co jednakże nie są wliczone wydatki 10 powiatów, które dotychczas nie nadesłały odnośnych zestawień.

W myśl §. 17. ustawy hodowlanej, dochód z grzywien za przekroczenia tejże ustawy wpływa do funduszu powiatowego i ma być użyty na pokrycie wydatków z wykonaniem tej ustawy związanych.

Dochód z tego tytułu wyniósł w r. 1908 kwotę 5.225 K 05 gr.

Wyżej wymienioną kwotę 44.951 K 97 gr. wydały powiaty podobnie jak lat poprzednich częścią jako subwencje dla okręgowych Towarzystw rolniczych na podniesienie hodowli bydła w powiecie, częścią zaś na zakładanie obór zarodkowych, stacyi buhajów, premiowanie, subwencje dla utrzymujących buhaje licencyonowane, oraz na zakupno buhajów gminnych lub powiatowych.

Stały fundusz hodowlany utworzony przez Wysoki Sejm w r. 1892 wynosił według zamknięcia rachunkowego za 1908 r. 122.186 K 99 gr., na co się składa lokacya w Banku krajowym w kwocie 61.824 K i należności czynne z powodu pożyczek, udzielonym gminom i powiatom na zakupno buhajów w kwocie 60.362 K 99 gr. Jak z powyższych cyfr wynika, fruktyfikacya tego funduszu za r. 1908 pozostawia wiele do życzenia. W ciągu roku 1908 zaciągnął pożyczkę tylko powiat rohatyński w kwocie 2.000 K, nadto otrzymała promesę na pożyczkę 640 K gmina Krytos, promesy tej jednak dotychczas niezrealizowała.

Ten niepomyślny wynik przypisać należy klęsce powodzi, która w roku poprzednim nawiedziła kraj.

Wskutek spowodowanego tą klęską braku paszy i wywołanych tym brakiem wielkich kosztów i trudów utrzymania buhajów, Wydziały powiatowe nie naciękały na gminy, aby celem zakupna buhajów zaciągały pożyczki ze stałego funduszu hodowlanego.

Bilans tego funduszu poprawił się znacznie w pierwszej połowie b. r. Jak poprzednio nadmieniliśmy wydał Wydział krajowy 22 grudnia 1908 L. 126.749 okólnik do Wydziałów powiatowych z poleceniem energiczniejszego przestrzegania wykonywania ustawy hodowlanej oraz z wezwaniem do przypomnienia gminom o istnieniu funduszu hodowlanego i zachęcenia ich do korzystania z niego.

Pod wpływem tego okólnika, coraz liczniejsze podania Wydziałów powiatowych o pożyczki wpływają do Wydziału krajowego, który dotychczas udzielił pożyczek następującym powiatom: jasielskiemu 5.000 K, dąbrowskiemu 5.000 K, tarnobrzieskiemu 3.000 K., krakowskiemu 15.000 K, brzeżańskiemu 10.000 K, oraz gminie Dobromirka w powiecie zbarazkim 500 K.

Z uzyskanych w ten sposób funduszków, zamierzają powiaty dawać pożyczki gminom na zakupno buhajów, względnie zakupywać buhaje dla gmin biednych.

Czysty zysk funduszu hodowlanego za r. 1908 w kwocie 397 K 30 gr. wyasygnował Wydział krajowy, podobnie jak lat ubiegłych w myśl upoważnienia Wysokiego Sejmu obu kraj. Towarzystwom rolniczym na zakupno względnie utrzymanie buhajów gminnych. Kończąc niniejsze sprawozdanie Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności odnoszących się do podniesienia hodowli bydła z r. 1908.

2) Sejm uchwała podobnie jak lat poprzednich w Rubryce X budżetu wydatków funduszu krajowego na r. 1910 kwotę 30.000 K na tworzenie gminnych obór zarodowych.

3) Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt na r. 1910 do wysokości 27.500 K na pokrycie kosztów komisji licencyjonujących w myśl §. 4 ustawy hodowlanej z r. 1892.

4) Sejm wzywa c. k. Rząd do podwyższenia subwencji na r. 1910 na częściowe pokrycie kosztów komisji licencyjonujących do kwoty 13.750 koron t. j. do wysokości połowy kwoty w budżecie krajowym na r. 1910 na pokrycie tych kosztów preliminowanej.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
St. Badeni, w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Tadeusz Pilat, w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdanie rachunkowe

Komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie zużycia subwencji państwowej i krajowej na podniesienie chowu bydła za rok 1908.

L. porz.	P r z y c h ó d	K	gr.	K	gr.
1	Przeniesiona reszta kasowa z r. 1907	—	—	31.703	83
2	Pobrane subwencye w roku 1908:				
	<i>a</i>) na cele ogólne:				
	1. z funduszków państwowych	167.000	—		
	2. z funduszków krajowych	66.666	66	233.666	66
	<i>b</i>) na utrzymanie stacyi buhajów (na rach. 40.000 kor.):				
	1. z funduszków państwowych	—	—	9.000	—
	<i>c</i>) na utrzymanie instruktora:				
	1. z funduszków krajowych	4.000	—		
	<i>d</i>) na utrzymanie weterynarza:				
	1. z funduszków krajowych	2.400	—	6.400	—
3	Pobrane zasiłki na zniżkę przy zakupie paszy dla obór gminnych:				
	<i>a</i>) z W. Wydziału krajowego	6.000	—		
	<i>b</i>) z W. c. k. Namiestnictwa	300	—	6.300	—
4	Pobrano tytułem zasiłku z odsetek krajowego funduszu hodowlanego na zakupno i utrzymanie buhajów dla gmin	—	—	610	21
5	Dochód za buhaje z subw. obór zarodowych pełnej i pół krwi	—	—	1.514	22
6	Dochód za bydło z obór gminnych:				
	<i>a</i>) za krowy i przychowek	5.040	91		
	<i>b</i>) za buhaje zużyte	3.829	99	8.870	90
7	Dochód ze sprzedaży 134 buhajów ze stacyj subwencyjnych	—	—	37.443	64
8	Dochód z tytułu zwrotu kosztów szczepienia bydła tuberkuliną	—	—	1.006	28
	Suma przychodu	—	—	336.515	74

L. porz.	Rozchód				
		K	gr.	K	gr.
1	Na dalsze zakładanie i uzupełnienie obór zarodowych pełnej i pół krwi . . .	—	—	27.976	91
2	Na dalsze zakładanie i uzupełnienie obór zarodowych gminnych:				
	a) na zakupno krów i jałówek . . .	45.360	55		
	b) na zakupno buhajów pełnej krwi . . .	17.018	84	62.379	39
3	Na zniżkę przy zakupnie paszy dla obór zarodowych gminnych . . .	—	—	6.295	10
4	Na stacye buhajów dla krów włościańskich:				
	a) na zakupno buhajów pół krwi . . .	105.554	68		
	b) na utrzymanie buhajów . . .	50.316	86	155.871	54
5	Na zakupno i utrzymanie buhajów z funduszu hodowlanego . . .	—	—	689	74
6	Na wychów młodzieży na połoninach kor. 2.758-38 — kor. 780-— = . . .	1.978	38		
7	Na meliorację wydzierżawionych połonin w Mikuliczynie . . .	1.257	73	3.236	11
8	Na premiowanie bydła włościańskiego na wystawach przeglądowych . . .	2.376	28		
9	Na premiowanie wzorowej stajni na bydło w Maryampolu . . .	200	—	2.575	28
10	Na koszta szczepienia bydła tuberkuliną w oborach zarodowych . . .	—	—	1.240	84
11	Na koszta badania stosunków hodowlanych:				
	a) w kraju . . .	774	13		
	b) za granicą . . .	1.152	39	1.926	52
12	Na koszta utrzymania:				
	a) instruktora . . .	6.891	35		
	b) weterynarza . . .	3.307	38	10.198	73
13	Na koszta kontroli i administracji:				
	a) płace, dyurna i renumeracye . . .	17.389	30		
	b) koszta podróży i diety . . .	5.040	24	22.429	54
	c) najem lokalu, opał i oświetlenie . . .	1.098	40		
	d) druki i przybory kancelaryjne . . .	581	11		
	e) opłaty pocztowe, telegramy i różne . . .	1.159	08	2.838	59
14	Na wydatki nadzwycz. i nieprzewidziane . . .	—	—	674	—
	<u>Razem w rozchodzie . . .</u>	—	—	298.332	29
15	Komitetowi wystawy rolniczo-przemysłowej w Jarosławiu na koszta urządzenia i premiowania bydła . . .	2.000	—		
16	Do rach. subw. „na wystawę targową bydła rozplodowego“ jako fundusz na urządzić się mającą wystawę . . .	5.000	—		
17	Do rach. subw. „na kontrolę dzielności użytkowej bydła“ na pokrycie niedoboru z końcem roku 1908 . . .	7.901	62	14.901	62
	<u>Suma rozchodu . . .</u>	—	—	313.233	91
	Reszta kasowa z końcem roku 1908 . . .	—	—	23.281	83
	<u>Zgodnie z sumą przychodu . . .</u>	—	—	336.515	74

Alegat 2. do sprawozdania Wydziału krajowego do LW. 69.538/09.

Sprawozdanie rachunkowe

Komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie z użycia subwencji państwowej i krajowej na podniesienie chowu bydła za r. 1908.

I. Subwencya na podniesienie chowu bydła rogatego.		Dochód		Rozchód	
		K	h	K	h
1	Pozostałość kasowa z r. 1907	38.031	18		
2	Zasilek państwowy	85.000	—		
3	Premie na budowę wzorowych stajni włościańskich	2 000	—		
4	Zasilek krajowy	33.333	34		
5	" " na instruktora hodowli	4.000	—		
6	" " i państwowy na utrzymanie weterynarza	2.400	—		
7	Zasilek krajowy na zwrot dyet weteryna- rza i kosztów szczepienia	1.000	—		
8	Zasilek państwowy na zakładanie obór gminnych	4.000	—		
9	Zasilek krajowy z funduszu pożyczkowe- go hodowlanego	305	10		
10	Zaległości	2.000	—		
11	Za sprzedane sztuki z obór zarodowych rasy czerwonej-polskiej	653	96		
12	Za sprzedane sztuki z obór zarodowych ras zagranicznych	714	—		
13	Za sprzedane buhaje z obór prywatnych czerwonego bydła polskiego i ras zagranicznych	2.492	45		
14	Różne zwroty	4.531	87		
15	Procentowe zwroty przy zakładaniu obór gminnych	1.527	50		
16	Zwroty hodowców przy zakładaniu obór gminnych subwencyjnych	2.100	—		
	Do przeniesienia	184.089	40		

		Dochód		Rozchód	
		K	h	K	h
	Z przeniesienia	184.089	40		
17	Zakładanie i kompletowanie obór zarodowych czerwonego bydła polskiego			8 975	46
18	Zakładanie i kompletowanie obór zarodowych ras zagranicznych i pośrednictwo w imporcie bydła			8.830	58
19	Zakładanie obór gminnych włościańskich			12.216	—
20	Zakupno buhajów do obór prywatnych ras zagranicznych			7.575	—
21	Subwencya hodowlana dla Towarzystw rolniczych okręgowych na zakupno buhajów			40.200	—
22	Premiowanie bydła włościańskiego			8.300	—
23	Zasilek dla Związków hodowlanych włościańskich			3.150	—
24	Zasilek dla Związku hodowców bydła nizinnego			4.000	—
25	Zasilek dla Związku hodowców bydła simenthalskiego			2.000	—
26	Zasilek dla Towarzystwa rolniczego okręgowego w Wieliczce na instruktora hodowli			400	—
27	Premie na wzorowe stajnie włościańskie			1.750	—
28	Asekuracya obór zarodowych			126	72
29	Wydatki nieprzewidziane			431	24
30	Wydatki weterynaryjne			2.400	—
31	Wydatki połączone ze szczepieniem tuberkuliną			3.151	15
32	Płace urzędników			7.032	33
33	Ubezpieczenie urzędników			617	96
34	Koszta podróży i delegacyi			3.637	81
35	Udział w ogólnych kosztach administracyjnych			10.538	67
36	Towarzystwu hodowców czerwonego bydła polskiego na pokrycie deficytu			5.656	46
37	Funduszowi „Wystawy“ na pokrycie deficytu za rok 1908			4.434	06
38	Funduszowi „Kontrola mleczności“ częściowe pokrycie deficytu za rok 1908			4.510	82
39	Zwroty stron na utworzyć się mający fundusz amortyzacyjny			14.019	78
	Saldo z dniem 31. grudnia 1908 r.			30.135	36
		184.089	40	184.089	40

Akcyja tępienia gruźlicy u bydła rogatego w Galicyi w roku 1908.

W roku 1908 była prowadzoną akcyja tępienia gruźlicy u bydła rogatego w całym kraju wedle tego samego programu, jakim się kierowano w latach poprzednich i opierała się na metodzie Banga, rozpoznawczego szczepienia tuberkuliną, w ścisłym związku z badaniem klinicznym.

Czynności tych w r. 1908 dokonali:

a) Z polecenia Wydziału krajowego Teofil Sochaniewicz krajowy nauczyciel weterynaryi w 11 oborach na 472 sztukach.

b) Z polecenia Komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego lekarz weterynaryjny August Krüger w 33 oborach na 1.499 sztukach.

c) Z polecenia Komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego lekarz weterynaryjny Prof. Dr. Julian Nowak w 23 oborach na 1.181 sztukach.

Ogółem zbadano i przeszczepiono w r. 1908 w 67 oborach 3.352 sztuk bydła z tego 63 buhajów, 1907 krów, 910 jałówek, 226 buhajków, 46 wołów.

Między temi oborami było:

I. 12 obór bydła pełnej krwi Simmenthal, złożonych z 15 buhajów, 251 krów, 181 jałówek, 54 buhajków, 3 wołów razem 504 sztuk.

II. 17 obór pół krwi Simmenthal, złożonych z 9 buhajów, 464 krów, 264 jałówek, 54 buhajków, 31 wołów, razem 822 sztuk.

III. 4 obory pełnej krwi Oldenburg, złożonych z 7 buhajów, 41 krów, 33 jałówek, 9 buhajków, razem 90 sztuk.

IV. 9 obór pół krwi Oldenburg, złożonych z 9 buhajów, 332 krów, 128 jałówek, 18 buhajków, razem 487 sztuk.

V. 9 obór bydła fryzyjskiego, złożonych z 5 buhajów, 335 krów, 148 jałówek, 38 buhajków, razem 526 sztuk.

VI. 6 obór bydła czerwonego polskiego, złożonych z 8 buhajów, 168 krów, 64 jałówek, 43 buhajków, 12 wołów, razem 295 sztuk.

VII. 1 obora bydła anglerskiego, złożona z 2 buhajów, 30 krów, 23 jałówek, razem 55 sztuk.

VIII. 9 obór bydła ras mieszanych, złożonych z 8 buhajów, 286 krów, 69 jałówek, 10 buhajków, razem 373 sztuk.

I. Obory pełnej krwi Simmenthal.

Między badanemi sztukami w grupie pełnej krwi Simmenthal uznano za chore: 14 krów = 5.57%, 17 jałówek = 9.39% i jednego buhajka = 1.85%, ogółem

sztuk *chorych* 32 = 6·34% — za *podejrzane* 1 buhaja = 6·34%, 20 krów = 7·96%, 13 jałówek = 7·18% i 4 buhajki = 7·4%, ogółem *podejrzanych* 7·54%.

Na 504 sztuk badanych ogółem sztuk *chorych i podejrzanych* 70 = 13·88%.

Obora D. Złożona z 82 sztuk badana w marcu ósmy raz z wynikiem: 2 sztuki *chore* = 2·43%, jedna *podejrzana* = 1·21%, razem 3 sztuki = 3·64%.

Poprzednie badanie, dokonane w styczniu 1907 r. wykazało 4 sztuki *chore* i 4 *podejrzane* na 86 sztuk bydła. Ogółem 8 sztuk = 9·3%. Redukcja przeto w tej oborze wynosi 5·66%.

Obora A. Złożona z 19 sztuk, badane w styczniu po raz czwarty, okazała się zupełnie wolną od gruźlicy, podobnie jak przy poprzednim badaniu.

Obora N. Złożona z 23 sztuk, badana w lutym ósmy raz z wynikiem: 4 sztuki *chore* = 17·39%, 7 sztuk *podejrzanych* = 30·42%, ogółem 11 sztuk = 47·82%.

W oborze tej szerzy się z roku na rok gruźlica, a to z powodu nieściśłego wykonywania wskazań weterynarskich.

Obora F, złożona z 105 sztuk, badana w lutym 8 raz z wynikiem: 12 sztuk *chorych* = 11·42% i 21 sztuk *podejrzanych* = 19·99%, ogółem 33 sztuk = 31·42%.

W tej oborze również procent gruźlicy się podniósł wskutek tego, że zarząd, podobnie jak w poprzedniej oborze, nie wykonuje wskazań, a stale zwierzęta *chore* pozostawia.

Obora L, złożona z 54 sztuk, badana w marcu po raz szósty wykazuje 5 sztuk *podejrzanych*, = 9·25%. W porównaniu z poprzednim badaniem z r. 1907 gruźlica podniosła się o 6·2%.

Obora E, złożona z 18 sztuk, badane w marcu ósmy raz z wynikiem: 1 sztuka *chora* i 1 *podejrzana* razem 2 sztuki = 11·10%.

Obora ta przy poprzednim badaniu okazała się wolną od gruźlicy. Chorobę tę zawleczono świeżo zakupionymi sztukami.

Obora R, złożona z 56 sztuk, badana w listopadzie siódmy raz z wynikiem: 1 sztuka *podejrzana* = 1·78%.

Obora Z, złożona z 55 sztuk, badana w lutym szósty raz z wynikiem: 1 sztuka *chora*, 1 *podejrzana* ogółem 2 sztuki = 3·68%.

Obora F₁₁, badana dwukrotnie w kwietniu i listopadzie wykazuje znaczną redukcję rozmiarów gruźlicy z 32·25% na 8·60%.

II. Obory pół krwi Simenthal.

W roku 1908 w 17 oborach, złożonych z 822 sztuk uznano za *chore* 1 buhaja = 11·11%, 64 krów = 13·78%, 28 jałówek = 10·6%, 2 buhajki = 3·7%, 5 wołów = 16·13%, ogółem 100 sztuk = 12·14% — za *podejrzane* 1 buhaja = 11·11%, 44 krów = 9·48%, 18 jałówek = 6·81, 1 buhaja = 1·88, ogółem 64 sztuki = 7·78%.

Między 822 sztukami było zwierząt dotkniętych gruźlicą lub o tę chorobę *podejrzanych* 164 sztuk = 19·93%.

Obora w₂ złożona z 49 sztuk badana w czerwcu po raz drugi okazała się wolną od gruźlicy. Przy pierwszym badaniu wykazano na 76 sztuk 28 *chorych* = 36·83%. Wyniki przeto akcyi są bardzo dobre.

Obora z₂ złożona z 39 sztuk również jest wolną od gruźlicy.

Obora n, złożona z 22 sztuk, badana w lutym po raz siódmy, z wynikiem 10 sztuk *chorych i podejrzanych* = 45·45%. Obora ta umieszczona razem z oborą pełnej krwi Simenthal, oznaczoną znakiem N, wykazuje również stały przyrost gruźlicy, polegających na tych samych przyczynach, jakie podano przy opisie obory N.

Obora m, złożona z 60 sztuk, badana szósty raz w marcu okazała się wolną od gruźlicy.

Obora f, złożona z 45 sztuk badana ósmy raz w marcu z wynikiem: 1 chore = 2·22%, 2 sztuki podejrzane = 4·44%, ogółem 3 sztuki = 6·66%. W oborze tej w r. 1907 znaleziono przy badaniu między 42 sztukami 2 chore = 4·76% i 1 sztukę podejrzaną = 2·38% ogółem 3 sztuki = 7·14%.

Obora s, złożona z 44 sztuk, badana w marcu szósty raz. Między 44 sztukami znaleziono 3 sztuki chore = 6·81% i 13 podejrzanych = 29·54% ogółem 36·36%.

Obora x₂, złożona z 66 sztuk, badana w maju po raz drugi z wynikiem: 1 sztuka podejrzana = 1·51%. Przy pierwszym badaniu w r. 1906 wykazano w oborze tej 8 sztuk chorych i podejrzanych = 16·66% na 48 sztuk. Redukcja rozmiarów gruźlicy w tej oborze wynosi 15·15%.

Obora m₁, złożona z 90 sztuk, badana czwarty raz z wynikiem: 2 sztuki podejrzane = 2·22%. Przy poprzednim badaniu w r. 1905 uznano w oborze tej na 53 sztuk 4 sztuki za chore i podejrzane = 7·54%. Redukcja rozmiarów gruźlicy wynosi 5·32%.

Obora w, złożona z 51 sztuk, badana po raz szósty okazała się wolną od gruźlicy.

Obora h₃, badana dwukrotnie w lutym i grudniu po raz trzeci i czwarty. Przy trzecim badaniu uznano za chore 14 sztuk na 51 sztuk t. j. 27·45%, przy czwartym na 42 sztuk 2 sztuki = 4·76%.

Redukcja rozmiarów gruźlicy wynosi 22·69%.

Obora c₃ z 61 sztuk reagowało jako chore 19 sztuk = 31·15%. Przy pierwszym badaniu w r. 1907 wykazano 52·16% na 23 sztuk. Rozmiary gruźlicy zmniejszyły się o 20·99%.

III. Obory pełnej krwi Oldenburg.

W roku 1908 w 4 oborach pełnej krwi Oldenburg, złożonych z 90 sztuk, uznano za chore 3 buhaje = 42·85%, 16 krów = 39·02%, 14 jałówek = 42·42%, 7 buhajków = 77·77%, ogółem 40 sztuk = 44·44%, za podejrzane 10 krów = 24·21%, 6 jałówek, 18·18%, ogółem 16 sztuk = 17·77%.

Na 90 sztuk uznano za chore i podejrzane 56 sztuk = 62·22%.

Obora O₁, z 20 sztuk reagowało 2 sztuki = 10·00%; oborę badano ósmy raz. Przy poprzednim badaniu w r. 1906 wykazano na 26 sztuk 2 sztuki chore = 7·69%.

Obora O₃₂ badana 3 raz, złożona z 17 sztuk. Wszystkie sztuki uznano za dotknięte gruźlicą. Taki sam wynik okazał się przy poprzednim badaniu w roku 1907.

Obora O₂₉, złożona z 21 sztuk, badana trzeci raz. Uznano 11 sztuk za chore = 52·38%, 6 sztuk za podejrzane = 28·56% razem 17 sztuk = 80·95%. Obora ta badana w r. 1907 dała taki sam wynik.

IV. Obory pół krwi Oldenburg.

W 9 oborach, złożonych z 487 sztuk uznano za chore: 2 buhaje = 2·22%, 121 krów = 33·13%, 36 jałówek = 28·12%, 2 buhajki = 11·11%, razem 161 sztuk = 33·05% — za podejrzane: 89 krów = 11·74%, 14 jałówek = 10·93%, 1 buhajka = 5·55%, razem 54 sztuk = 11·08%. Między 487 sztukami uznano za chore i podejrzane 215 sztuk = 44·13%.

Obora o₁, złożona z 64 sztuk, badana ósmy raz w lutym z wynikiem: 1 sztuka chore = 1·56%.

Obora o₁₇, złożona z 46 sztuk badana trzeci raz w maju z wynikiem 15 sztuk chorych = 32·6%, 6 sztuk podejrzane = 13·17% razem 21 sztuk = 45·77%.

Obora ta badana w r. 1905 wykazała na 75 sztuk 14 sztuk *chorych* = 18·66%. Ponieważ sztuk tych nie usunięto, a szczepień nie prowadzono przez trzy lata, przeto nie dziwnego, że wynik badania ostatniego wykazuje tak znaczny przyrost gruźlicy.

Obora o₃₈, badana po raz drugi. Z 20 sztuk uznano 2 sztuki za *podejrzane* = 10·30%. Obora ta przy pierwszym badaniu w 1907 r. wykazała 25·00% gruźlicy.

Obora o₂₀, złożona z 18 sztuk badana trzeci raz w kwietniu. Uznano 6 sztuk za *chore* = 33·33%, 2 sztuki za *podejrzane* = 11·11%, razem 8 sztuk = 44·44%.

W oborze tej stałe procent gruźlicy przyrasta, ponieważ Zarząd nie wykonuje wskazań weterynarskich.

V. Obory bydła rasy fryzyskiej.

W roku 1908 uznano w 9 oborach, złożonych z 526 sztuk za *chore*: 4 buhaje = 80·00%, 183 krów = 54·59%, 24 jałówek = 16·21%, 7 buhajków = 18·42%, razem 218 sztuk = 41·44%.

Obora F₇₃, złożona z 54 sztuk, badana szósty raz z wynikiem: jedna sztuka *chora* = 1·85%. Przy poprzednim badaniu w r. 1907 wykazano na 92 sztuki 7 sztuk *chorych* = 7·6%.

Obora F₉, złożona przy trzecim badaniu z 57 sztuk wykazała 10 sztuk *chorych* = 17·35%. Ta sama obora badana po raz czwarty w listopadzie złożona była z 65 sztuk, z czego reagowało 7 sztuk jako *chore* = 10·77%.

VI. Obory bydła czerwonego polskiego.

W roku 1908 w 6 oborach, złożonych z 295 sztuk uznano za *chore*: 1 buhaja = 12·5%, 14 krów = 8·33%, 3 jałowki = 4·68%, 2 buhajki = 4·69%, ogółem 20 sztuk = 6·78% — za *podejrzane* 1 krowę = 0·59% i 1 jałowkę = 1·56%, ogółem 2 sztuki = 0·67%.

Między 295 sztukami uznano za: *chore* i *podejrzane* o gruźlicę 22 sztuk = 7·45%.

Obora $\frac{K}{cz 6}$, złożona z 37 sztuk, badana piąty raz została uznana za wolną od gruźlicy.

Obora $\frac{K}{cz 4}$, złożona z 60 sztuk, badana siódmy raz z wynikiem: 7 sztuk *chorych* = 11·66%. Ta sama obora przeszczepiona w grudniu ósmy raz okazała się wolną od gruźlicy.

Obora $\frac{K}{cz 7}$, złożona z 67 sztuk, badana drugi raz w styczniu z wynikiem: 6 sztuk *chorych* = 8·95%. Przy pierwszym badaniu w r. 1907 wykazano na 97 sztuk 49 *chorych* = 50·51%.

Obora $\frac{K}{cz 5}$, złożona z 44 sztuk, badana szósty raz wykazała 7 sztuk *chorych* = 15·9%, 2 sztuki *podejrzane* = 4·54%, razem 9 sztuk = 20·45%.

W oborze tej, wolnej poprzednio od gruźlicy, rozszerzyła się ta choroba wskutek zawleczenia jej nowo zakupionem bydłem, które nie zostało poprzednic zbadane przez lekarza weterynaryjnego.

Obora $\frac{K}{cz 8}$, złożona z 31 sztuk, badana siódmy raz została uznana za wolną od gruźlicy.

VII. Obory bydła rogatego ras mieszanych.

W roku 1908 w 9 oborach złożonych z 373 sztuk uznano za *chore*: 5 buhaji = 64·5%, 108 krów = 37·76%, 8 jałówek = 11·6%, 7 buhajów = 70%,

razem 128 sztuk = 34·31% — za *podejrzane* 31 krów = 10·84%, 8 jałówek = 11·6%, ogółem 39 sztuk = 10·45%.

Z 373 sztuk uznano za *chore i podejrzane* 167 sztuk = 44·76%.

Obora M₄₅, złożona z 24 sztuk, badana drugi raz wykazuje jedną sztukę *podejrzaną* o gruźlicę = 4·16%.

Obora M₃₈, umieszczona razem z oborą pełnej krwi Oldenburg, znaczoną literą O₂₉, była badana 4 raz w kwietniu ze 101 sztuk uznano za *chore* 20 sztuk = 19·80%, za *podejrzane* 17 sztuk = 16·91% razem 37 sztuk = 36·71%.

W oborze tej stale szerzą się rozmiary gruźlicy z powodu niedokładnego wykonywania poleceń weterynarskich.

Obora M₄₅, badana drugi raz wykazuje przyrost gruźlicy w porównaniu z poprzednim badaniem. Z 30 sztuk reagowało 15 sztuk jako *chore* = 50%, zaś 4 jako *podejrzane* = 13·33%, razem 19 sztuk = 63·33%. Stało się to wskutek zakupu dla obory bydła różnych ras, dotkniętego gruźlicą, a importowanego z zagranicy.

Zestawienie ogólne.

W roku 1908 zbadano i zaszczepiono w 67 oborach:

buhajów	63	} = 3.152
krów	1907	
jałówek	910	
buhajków	226	
wołów	46	

Z tych uznano za:

a) chore:

buhajów	17 = 27·00%	} = 634 = 20·11%
krów	443 = 23·22%	
jałówek	141 = 15·5%	
buhajków	28 = 12·37%	
wołów	5 = 10·87%	

b) *dodejrzane*:

buhajów	2 = 3·17%	} 216 = 7·1%
krów	147 = 7·7%	
jałówek	61 = 6·7%	
buhajków	6 = 2·65%	
wołów	— = —%	

Ogółem chorych na gruźlicę lub o tę chorobę *podejrzanych*:

buhajów	19 = 30·17%	} 850 = 27·21
krów	590 = 30·92%	
jałówek	202 = 22·2%	
buhajków	34 = 15·03%	
wołów	5 = 10·87%	

Zestawienie ogólnego wyniku akcji tępienia gruźlicy w r. 1908 przeprowadzonej w 67 oborach złożonych 3.152 sztuk, między którymi było 850 = 27·21% sztuk gruźlicznych, z takim samym wynikiem z roku 1907, w ciągu którego zbadano w 72 oborach 3.335 sztuk i znaleziono między niemi 708 = 21·21% sztuk gruźlicznych, każe przypuszczać że rozmiary gruźlicy na ogół zwiększyły się w r. 1908 o 6·00% sztuk gruźlicznych.

Zwyżkę tę należy uważać za *pozorną*, bo na jej powstanie wpłynęła dość znaczna ilość obór, po raz pierwszy badanych, w których przeważnie sprawdzono bardzo wysoki procent sztuk gruźlicznych.

Lwów, czerwiec 1909.

Jan Gromczakiewicz w. r.

I. Obory pełnej krwi Simenthal.

Liczba porząd.	Znak obory	Czas badania i szczepienia		Stan bydła badanego i szczepionego						Z tych uznano za											Ogółem chorych i podejrzanych	W procentach			Który raz obora badana?	Kto badał i szczepił oborę?	
		Rok	Miesiąc	Buhaje	Krowy	Jalówki	Buhajki	Woły	Razem	chore						podejrzane											
										Buhaje	Krowy	Jalówki	Buhajki	Woły	Razem	Buhaje	Krowy	Jalówki	Buhajki	Woły		Razem					
1	D	1908	III.	1	48	24	9	—	82	—	2	—	—	—	2	—	1	—	—	—	1	3	2·43	1·21	3·64	8 raz	Teofil Sochaniewicz weterynarz Wydz. kraj.
2	E ₁	"	VI.	1	10	5	4	1	21	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	4·76	4·76	1 "	
3	A	"	I.	1	11	5	2	—	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 "	August Krüger wet. c. k. gal. Tow. gosp. we Lwowie	
4	N	"	II.	—	12	8	3	—	23	—	2	2	—	—	4	—	5	2	—	—	7	11	17·39	30·42	47·82		8 "
5	F	"	II.	2	44	49	10	—	105	—	5	6	1	—	12	1	6	10	4	—	21	33	11·42	19·99	31·42		8 "
6	L	"	III.	2	33	15	4	—	54	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	5	5	—	9·25	9·25		6 "
7	E	"	III.	1	11	4	2	—	18	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	2	5·55	5·55	11·10		8 "
8	C ₁	"	VI.	1	9	6	1	—	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 "		
9	R	"	XI.	1	23	24	6	2	56	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	1·78	1·78		7 "
10	Z	"	II.	1	30	13	11	—	55	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	2	1·81	1·81	3·68	6 "	Dr. Julian Nowak wet. c. k. Tow. roln. w Krakowie
11	F ₁ *)	"	IV.	1	10	18	2	—	31	—	2	8	—	—	10	—	—	—	—	—	—	10	32·25	—	32·25	3 "	
12	F ₁	"	XI.	3	10	10	—	—	23	—	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2	8·60	—	8·60	4 "	
Razem w 12 oborach				15	251	181	54	3	504	—	14	17	1	—	32	1	20	13	4	—	38	70					
				W procentach						—	5·57	9·39	1·85	—	6·34	6·67	7·96	7·18	7·4	—	7·54	13·88					

*) Obora znaczone w poprzednim sprawozdaniu w tabelach obór pół krwi Simenthal literą i.

Zestawienie ogólne za rok 1908.

Grupa	R a s a	Stan bydła badanego i szczepionego						z t y c h u z n a n o z a												Ogółem sztuk sztuk chorych i podejrzanych	W procentach		
								c h o r e						p o d e j r z a n e							chore	podej- rzane	Ogółem
		buhaje	krowy	jałówki	buhajki	woły	razem	buhaje	krowy	jałówki	buhajki	woły	razem	buhaje	krowy	jałówki	buhajki	woły	razem				
I	12 obór pełnej krwi Simenthal	15	251	181	54	3	504	—	14	17	1	—	32	1	20	13	4	—	38	70	6·34	7·54	13·88
II	17 obór pół krwi Simenthal	9	464	264	54	31	822	1	64	28	2	5	100	1	44	18	1	—	64	164	12·14	7·78	19·93
III	4 obory pełnej krwi Oldenburg	7	41	33	9	—	90	3	16	14	7	—	40	—	10	6	—	—	16	56	44·44	17·77	62·22
IV	9 obór pół krwi Oldenburg	9	332	128	18	—	487	2	121	36	2	—	161	—	39	14	1	—	54	215	33·05	11·08	44·13
V	9 obór bydła fryzyjskiego	5	335	148	38	—	526	4	183	24	7	—	218	—	—	—	—	—	—	218	41·44	—	41·44
VI	6 obór bydła czerwonego polskiego	8	168	64	43	12	295	1	14	3	2	—	20	—	1	1	—	—	2	22	6·78	0·67	7·45
VII	1 obora bydła anglerskiego	2	30	23	—	—	55	1	23	11	—	—	35	—	2	1	—	—	3	38	63·63	5·42	69·05
III	9 obór bydła ras mieszanych	8	286	69	10	—	373	5	108	8	7	—	128	—	31	8	—	—	39	167	34·31	10·45	44·76
Razem w 67 oborach		63	1907	910	226	46	3152	17	443	141	28	5	634	2	147	61	6	—	216	850			
		W procentach						27·00	23·22	15·5	12·38	10·87	20·11	3·17	7·7	6·7	2·65	—	7·1	27·21			

Okólnik

c. k. Namiestnictwa do wszystkich Panów c. k. Starostów
z dnia 30. maja 1908 K. IX. ¹⁶⁴⁵/₅₉2.

Według odezwy Wydziału krajowego z 21. maja 1908 L. 48.609 znaczna część Komisyj licencyonujących buhaje skarży się w swoich sprawozdaniach, że Starostwa nie spełniają należytej kontroli przez żandarmeryę nad wykonywaniem ustawy hodowlanej, wskutek czego bardzo wiele krów bywa stanowionych buhajami nielicencyonowanymi i że wbrew rozporządzeniu c. k. Namiestnictwa z 2. sierpnia 1894 L. 58.567 Dz. u. kr. Nr. 68, buhaje powyżej 6 miesięcy wieku pasą się razem z krowami i jałówkami.

Skutkiem tego jest, że hodowla bydła w niektórych powiatach, zamiast się podnosić wprost chyli się do upadku.

Mając na uwadze ten szkodliwy stan rzeczy c. k. Namiestnictwo przypomina Panu c. k. Staroście treść tutejszych okólników z 3. lipca 1905 L. 49.800, z 23. stycznia 1902 L. 129.914, z 17. lipca 1900 L. 56.744, z 26. października 1897 L. 86.045 i 26. maja 1896 L. 39.885 i wzywa go ponownie, aby z całą stanowczością karał szczególnie przekroczenia §. 2. ust. o licencyonowaniu buhajów a to według postanowień zawartych w §. 16. tej ustawy.

W tym celu zechce Pan c. k. Starosta natychmiast wezwać podległe Zwierzchności gminne i posterunki Żandarmeryi, aby o każdym dostrzeżonym wypadku przekroczenia tej ustawy natychmiast donosiły, a rzeczą Pana będzie dopilnować, by odnośne dochodzenia karne przeprowadzono szybko i bezwarunkowo nie dopuścić do przedawnienia przekroczeń a to pod rygorem przewidzianym w ostatnim ustępie §. 6. rozp. min. z 5. marca 1858 (Dz. p. p. Nr. 34).

W zastępstwie:

Szeligowski, w. r.

Okólnik

Wydziału krajowego do wszystkich Komisyj licencyjonujących buhaje i do wszystkich Wydziałów powiatowych z 19. lutego 1909 L. 19.713/09.

W instrukcyi dla Komisyj licencyjonujących buhaje, zawierającej zasady ocenienia przymiotów, jakie buhaj posiadać powinien, aby mógł uzyskać licencyę, a dołączonej do przepisów wykonawczych do ustawy hodowlanej (Dz. u. kr. Nr. 51. ex 1892) jako załącznik I., postanawia §. 1. ustęp I., że licencyonowanym może być tylko taki buhaj, który pochodzi z rasy lub zawodu bydła, jakie wskaże Wydział krajowy na wniosek krajowej Komisyi dla spraw rolniczych, dla poszczególnych okolic kraju, w uwzględnieniu ich miejscowych stosunków, a więc w uwzględnieniu najodpowiedniejszego dla tych okolic kierunku hodowli.

W myśl powyższego postanowienia zatwierdził Wydział krajowy na wniosek krajowej Komisyi dla spraw rolniczych, opracowany przez Komitety obu krajowych Towarzystw rolniczych na podstawie doświadczeń, zebranych w ciągu długoletniej akcyi na polu podniesienia i ujednostajnienia chowu bydła, plan podziału kraju na strefy hodowlane.

Przesyłając w załączeniu % jeden egzemplarz wspomnianego planu, wzywamy Komisję licencyjonującą, ażeby przy licencyonowaniu z reguły trzymała się tej rasy, która w tym planie przeznaczoną jest dla danego okręgu względnie gminy.

Wszakże w razie znaczniejszego braku odpowiedniej ilości buhajów, można licencyonować buhaje ras górskich dla okręgów rasy nizinnej, w razie zaś całkiem wyjątkowych trudności w dostarczeniu buhajów odpowiednich ras, może Komisya licencyjonująca odstąpić od wymogu rasy zaznaczając w sprawozdaniu okoliczności zniewalające ją do tego.

W końcu wzywamy Komisję licencyjonującą do pilnowania z całą energią i ścisłością, aby gminy przy zakupnie buhajów stosowały się ściśle do powyższego podziału strefowego.

d. j. w.

LW. 19.713.09.

Lwów, dnia 19. lutego 1909.

Wydziałowi powiatowemu

w

udzielamy do wiadomości a zarazem wzywamy, aby zakupując buhaje z własnych funduszków stosował się do tego podziału a równocześnie ściśle przestrzegał, aby i gminy to samo robiły.

%. Jeden egzemplarz wspomnianego planu przesyłamy pod %.

Podział kraju na strefy hodowlane.

I. Okręg c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie.

1. Rasa nizinna (przede wszystkim fryzyjska) na północ od linii utworzonej przez miejscowości następujące: na północ od Wisły, počawszy od Oświęcimia aż do Tyńca; następnie jako punkty graniczne mają służyć: Skawina, Mogilany, Świątyni górne, Koźmice, Raciborsko, Łazany, Gdów, Niewiarów, Dąbrowica, Bochnia, Brzeźnica, Okocim, Dębno, Więckowice, Wojnicz, Zgłobice, Zawada, Skrzyszów, Zdzary, Czarna, Grabiny, Dębica, Ropczyce, Sędziszów, Błędowa, Nosówka, Boguchwała, — po części wzdłuż Wisłoka aż po Czudec, następnie Tyczyn, Zalesie.

2. Rasa górską Simentalską, względnie Berneńsko-Simentalską na południe od powyższej linii, ze szczególnem uwzględnieniem powiatów: jasielskiego, krosnińskiego, gorlickiego, grybowskiego i nowosądeckiego.

3. Polska rasa czerwono-polska jest dopuszczalna zarówno na północ, jak na południe od linii powyższej z uwzględnieniem okolic mniej urodzajnych, o glebie uboższej, jak również ze szczególnem uwzględnieniem okręgów, gdzie rasa ta już znacznie się rozpowszechniła i poprawiła, oraz tych, w których powstały i rozwinęły się Związki hodowlane włościańskie, a mianowicie w pierwszym rzędzie całego powiatu bialskiego, limanowskiego i nowotarskiego, gdzie jest właściwie siedziba tej rasy, dalej powiatu żywieckiego, części powiatu wadowickiego, południowej części powiatu wielickiego, powiatu pilzneńskiego, kolbuszowskiego, nińskiego i po części tarnobrzeskiego.

II. Okręg c. k. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie.

Pow. polit.	Bóbrka	pow. sąd.	Bóbrka, Chodorów	Simentalery.
" "	Bohorodczany	" "	Sołotwina, Bohorodczany	"
" "	Borszczów	" "	Borszczów, Mielnica	"
" "	Brody: mieszany.			

W powiecie sądowym Brody Simentalery w gminach: Nakwasza, Tetykowiec, Czernica, Wołochy, Boratyn, Suchodoły, Ponikwa, Jasionów, Dubie, Kadłubiska, Czerby, Łabacz.

Reszta gmin dla rasy nizinnej czarno-srokatej.

W powiecie sądowym Łopatyn: rasa nizinna czarno-srokata.

W powiecie sądowym Załóżce: Simentalery.

Pow. polit.	Brzeżany	pow. sąd.	Brzeżany, Kozowa	Simentalery.
" "	Brzozów	" "	Brzozów, Dynów	"
" "	Buczacz	" "	Buczacz, Potok Żł., Monasterzyska	"
" "	Cieszanów	" "	Cieszanów, Lubaczów: rasa nizinna czarno-srok.	"

Pow. polit.	Czortków	pow. sąd.	Czortków	Simenthalery.
" "	Dobromil	" "	Dobromil, Birza	"
" "	Dolina	" "	Dolina, Bolechów, Roźniatów	"
" "	Drohobycz	" "	Drohobycz, Medenice, Podbuż	"
" "	Gródek jagiell.:		mieszany.	
	W powiecie sądowym Gródek: rasa nizinna czarno-srokata.			

W powiecie sądowym Janów: rasa nizinna czarno-srokata z wyjątkiem Rokitna, który się łączy z Simenthalerami powiatu Żółkiewskiego.

Pow. polit.	Horodenka	pow. sąd.	Horodenka, Obertyn	Simenthalery.
" "	Husiatyn	" "	Husiatyn, Kopyczyńce	"
" "	Jarosław	" "	Jarosław Radymno	} rasa nizinna czarno-sro- kata.
" "	"	" "	Sieniawa Pruchnik	
" "	Jaworów: mieszany.			

W powiecie sądowym Jaworów: rasa nizinna czarno-srokata w gminach: Siedliska, Szumlan, Nowosiółki, Laszki, Ożomla, Zbudyń, Tuczap, Kolonia, Mużyłowice narodowe, Berdychów, Mołozzkowice, Podluby.

Reszta gmin dla Simenthalerów.

W powiecie sądowym Krakowiec: Simenthalery w gminach: Nahaczów, Wilczagóra, Bożawola, Semerówka, Drohomysł, Kłonice, Hruszów, Szczepłoty, Budamierz.

Reszta gmin dla rasy nizinnej czarno-srokatej.

Pow. polit. Kałusz pow. sąd. Kałusz, Wojniłów Simenthalery.

" " Kamionka str. mieszany.

W powiecie sądowym Busk rasa nizinna czarno-srokata w gminach: Połoniczna, Huta połonicka, Czanyś, Adamy, Wierzblany, Humniska, Busk, Żuratin, Kozłów, Milatyn nowy, Milatyn stary, Kędzierzawce, Lisko, Nowosiółki, Ubinie, Chreniów, Dziedziłów.

Reszta gmin dla Simenthalerów.

W powiecie sądowym Radziechów Simenthalery w gminach: Pawłów, Niestanice.

Reszta gmin dla rasy nizinnej czarno-srokatej.

W powiecie sądowym Kamionka strum.: Oldenburgi.

Pow. polit. Kołomyja pow. sąd. Kołomyja, Gwoździec Simenthalery.

" "	Kosów	" "	Kosów, Kut, Żabie	"
" "	Łańcut	" "	Łańcut, Leżajsk	} rasa nizinna czarno-srokata.
" "	Lisko	" "	Lisko, Ustrzyki	Simenthalery
" "	"	" "	Lutowiska, Baligród	Simenthalery
" "	Lwów mieszany.			

W powiecie sądowym Lwów: cały dla rasy nizinnej czarno-srokatej.

W powiecie sądowym Winniki: Simenthalery w gminach: Dawidów, Krotoszyn, Czerepin, Milatycze, Tolszczów, Siedliska.

Reszta gmin dla rasy nizinnej czarno-srokatej.

W powiecie sądowym Szczerzec: Simenthalery w gminach: Rakowiec, Nowosiółki, Reichenbach, Krasów, Brodki, Lindenfeld, Lubiana, Głuchowiec, Polana.

Reszta gmin dla rasy nizinnej czarno-srokatej.

Pow. polit. Mościska mieszany.

W pow. sądowym Mościska: rasa nizinna czarno-srokata w gminach: Balice, Czcieniec, Sutkowszczyzna, Mościska, Zawada, Zakościele, Strzelczyska, Lipniki, Laszki gościnne, Rudniki, Chodynie, Wola ładzka, Czerniawa, Sokola, Starażawa, Kalników, Matnów, Wola małnowska, Podgać.

Reszta gmin dla Simenthalerów.

W powiecie sądowym Sądowa-Wisznia: Simenthalery w gminach: Stanniki, Podliski, Wiszenka, Mokrzany wielkie, Mokrzany małe, Makuniów, Szerowice, Orchowice, Chołodówka, Dydiatycze, Wołczyszczowice, Mistyce.

Reszta gmin dla rasy nizinnej czarno-srokatej.

Pow. polit.	Nadwórna	pow. sąd.	Nadwórna, Delatyn	Simenthalery.
"	"	"	"	"
"	Peczeniżyn	"	Peczeniżyn, Jabłonów	"
"	"	"	"	"
"	Podhajce	"	Podhajce, Wiśniowczyk	"
"	"	"	"	"
"	Przemysł	mieszany.		

W powiecie sądowym Przemysł: Simenthalery w gminach: Maćkowice, Retwin, Ujkowice, Wapowce, Łętownia, Kuniowce, Korytniki, Śliwnica, Krasiczyn, Tarnawce, Krasice, Kupcza, Hołowice, Mielnów, Olszany, Rakszyce, Krzczkowa, Boguszówka, Cisowa.

Reszta gmin dla rasy nizinnej czarno-srokatej.

W powiecie sądowym Niżankowice: Simenthalery w gminach: Brylińce, Witoszyńce, Kniążyce, Kormanice, Koniusza, Armanice, Kołokowice, Solce, Siara, Kowal, Bybło, Zrotowice, Hruszatyce, Sanoczany, Gdeszyce.

Reszta gmin dla rasy nizinnej czarno-srokatej.

W powiecie sądowym Dubiecko: Simenthalery.

W pow. polit. Przemysłany mieszany.

W pow. sądowym Przemysłany: Simenthalery.

W powiecie sądowym Gliniany: Simenthalery w gminach: Peczenia, Sołowa, Turkocin, Stanimirz, Hanaczów, Hanaczówka, Łahodów, Pohorylec, Podhajczyki, Jaktorów.

Reszta gmin dla rasy nizinnej czarno-srokatej.

Pow. polit. Przeworsk pow. sądowy Przeworsk rasa nizinna czarno-srokata.

" " Rawa mieszany.

W powiecie sądowym Rawa: rasa nizinna czarno-srokata w gminach: Hołe rawskie, część Kamionki wołoskiej na wschód od linii kolejowej Rawa ruska—Lwów.

Reszta gmin dla Simenthalerów.

W powiecie sądowym Niemirów: rasa nizinna czarno-srokata w gminie: Radruż.

Reszta gmin dla Simenthalerów.

W powiecie sądowym Uhnów: rasa nizinna czarno-srokata w gminach: Zaborze, Michałówka, Satasze, Wulka mazowiecka, Choronów, Brückenthal, Chlewczany, Techłów.

Reszta gmin dla Simenthalerów.

Pow. polit. Rohatyn pow. sąd. Rohatyn, Bursztyn Simenthalery.

" " " " " " Bołszowce

" " Rudki " " Komarno, Rudki rasa nizinna czarno-srokata.

" " Sambor mieszany.

W powiecie sądowym Sambor: Simenthalery w gminach: Czyszki, Bylice, Rogoźno, Rajtarowice, Sadkowice, Lutowiska, Rakowa, Bukowce, Głęboka, Olszanik, Kołowania, Stupnica, Mokrzany, Czerhawa, Łukawica, Łopuszna, Monastyrzec, Sprynka, Sprynice Zwór, Wola błazowska, Błazów.

Reszta gmin dla rasy nizinnej czarno-srokatej.

W powiecie sądowym Łajka rasa nizinna czarno-srokata.

Pow. polit. Sanok pow. sąd. Sanok, Rymanów, Bukowsko Simenthalery.

" " Skałat " " Skałat, Grzymałów, Podwołoczyska "

" " Śniatyn " " Śniatyn, Zabłotów "

" " Sokal mieszany.

W powiecie sądowym Sokal: Simenthalery w gminach: Wareż, Łubów, Mianowice, Nuśmice, Uhrynów, Tuturkowice, Starogród, Wojsławice, Pieczygóry, Horodłowice, Ulwówek, Skoromochoy, Baranie peretoki, Steniatyn, Szarpańce, Łuczyce, Leszczatów, Bobiatyn, Kopytów, Switarzów, Ilkowice, Cielaż, Chorobród, Parchacz, Sielec, Wołswin, Horodyszcze, Jastrzębica, Chochołów, Tyczyca, Radwańce.

Reszta gmin dla rasy nizinnej czarno-srokatej.

W powiecie sądowym: Bełz: rasa nizinna czarno-srokata w gminach: Machnówek, Worochta, Tuszków, Witków, Bełz, Góra, Prusinów, Waniów, Głuchów, Ostrów, Żużel, Ceblów, Wierzbiaż, Leszczków, Piwowszczyzna, Siebieczów, Bezejów, Zabcze;

Reszta gmin dla Simmenthalerów.

Pow. polit.	Stanisławów	pow. sąd.	Stanisławów, Halicz	Simmenthalery.
"	"	Stary Sambor	"	"
"	"	Stryj	"	"
"	"	Tarnopol	"	"
"	"	Tłumacz	"	"
"	"	Trembowla	"	"
"	"	Turka	"	"
"	"	Zaleszczyki	"	"
"	"	Zbaraż	"	"
"	"	Zborów	"	"
"	"	Złoczów — mieszany.	"	"

W powiecie sądowym Złoczów — Simenthalery.

W powiecie sądowym Olesko: rasa nizinna czarno-srokata w gminach: Bołoszynów, Przewłoczna, Sokołówka.

Reszta gmin dla Simenthalerów.

Pow. polit. Żółkiew pow. sąd. Żółkiew, Mosty, Kulików Simenthalery.

" " Żydaczów mieszany.

W powiecie sądowym Żydaczów: Simenthalery.

W powiecie sądowym Żurawno "

W powiecie sądowym Miokłajów: rasa nizinna czarno-srokata w gminach: Uście, Rozwadów, Nadiatycze.

Reszta gmin dla Simenthalerów.

W Y K A Z

buhajów licencyonowanych, potrzebnych, gminnych, powiatowych
i na stacyach Towarzystw rolniczych za rok 1908.

Liczba porządk.	P o w i a t	Buhaje gminne				Buhaje powiatowe	Buhaje na stacyach Towarzystw rolniczych	Buhaje zapewnione przez gminy, powiaty, i Tow. rolnicze	Buhaje licencyonowane	Liczba buhajów potrzebnych
		własne	najęte	zajęte na obszarach dworsk.	Razem					
1	Biała	2	115	13	117	—	41	158	137	207
2	Bóbrka	—	—	—	—	—	9	—	83	179
3	Bochnia	11	72	22	83	—	36	119	160	334
4	Bohorodczany	—	—	—	—	—	1	1	47	133
5	Borszczów	—	82	26	82	—	10	92	86	114
6	Brody	4	—	—	4	—	7	11	247	349
7	Brzesko	—	—	—	—	—	20	—	221	348
8	Brzeżany	—	—	—	—	—	11	11	95	171
9	Brzozów	—	128	14	128	—	10	138	116	263
10	Buczacz	5	—	—	5	—	9	14	126	215
11	Chrzanów	1	14	2	15	—	2	17	83	188
12	Cieszanów	—	—	—	—	—	17	—	71	268
13	Czorków	—	—	—	—	—	10	10	55	126
14	Dąbrowa	—	—	—	—	—	2	2	—	249
15	Dobromil	4	—	—	4	—	10	14	71	249
16	Dolina	8	2	—	10	1	21	32	100	280
17	Drohobycz	—	74	3	74	4	13	91	237	372
18	Gorlice	—	15	15	15	5	9	29	143	382
19	Gródek	—	—	—	—	—	25	—	65	227
20	Grybów	—	—	—	—	—	6	6	65	183
21	Horodenka	5	7	4	12	—	1	13	39	113
22	Husiatyn	—	—	—	—	—	2	2	174	184
23	Jarosław	—	—	—	—	—	19	19	142	357
24	Jasło	—	128	49	128	—	29	157	229	366
25	Jaworów	15	—	—	15	—	22	37	62	263
26	Kałusz	—	—	—	—	—	11	—	82	232
27	Kamionka	—	—	—	—	—	9	—	173	272
28	Kolbuszowa	1	36	5	37	—	1	38	106	328
29	Kołomyja	18	47	2	65	5	19	89	221	229

Liczba porządk.	Powiat	Buhaje gminne				Buhaje powiatowe	Buhaje na stacjach Towarzystw rolniczych	Buhaje zapewnione przez gminy, powiaty i tow. rolnicze	Buhaje licencyonowane	Liczba buhajów potrzebnych
		własne	najęte	zajęte na obszarach dworsk.	Razem					
30	Kosów	2	—	—	2	1	7	10	85	164
31	Kraków	—	74	2	74	—	16	90	91	195
32	Krosno	—	—	—	—	—	21	21	75	291
33	Limanowa	—	—	—	—	—	4	4	124	285
34	Lisko	—	—	—	—	—	12	—	97	352
35	Lwów	—	—	—	—	—	19	—	120	391
36	Łańcut	—	—	—	—	—	15	15	193	491
37	Mielec	—	—	—	—	—	11	11	237	283
38	Mościska	1	2	2	3	—	12	15	205	246
39	Myślenice	1	172	17	173	—	8	181	173	290
40	Nadwórna	—	43	—	43	11	26	80	69	147
41	Nisko	7	—	—	7	7	—	7	18	245
42	Nowy Sącz	—	—	—	—	6	17	23	126	364
43	Nowy Targ	—	—	—	—	—	32	32	255	360
44	Pilzno	—	—	—	—	—	11	—	89	193
45	Podhajce	6	—	—	6	—	6	12	145	174
46	Przemyśl	—	98	29	98	14	16	128	146	286
47	Przemyślany	—	—	—	—	—	17	—	125	164
48	Rawa	11	—	—	11	—	8	19	110	250
49	Robotyn	2	227	4	229	5	16	250	248	257
50	Ropczyce	—	—	—	—	—	11	11	52	233
51	Rudki	2	3	3	5	—	14	19	54	217
52	Rzeszów	3	—	—	3	—	60	—	296	454
53	Sambor	3	—	—	3	—	18	21	151	280
54	Sanok	2	171	31	173	—	19	192	173	319
55	Skałat	11	—	—	11	—	5	16	23	175
56	Śniatyn	5	60	3	65	1	10	76	65	101
57	Sokal	7	134	30	141	—	23	164	130	204
58	Stanisławów	8	77	9	85	8	22	115	142	208
59	Stary Sambor	1	23	11	24	—	7	31	36	209
60	Stryj	23	89	10	112	—	19	131	104	258
61	Tarnobrzeg	4	29	4	33	—	9	42	184	240
62	Tarnopol	15	106	36	121	—	13	134	194	216
63	Tarnów	—	144	11	144	—	10	154	211	286
64	Tlumacz	—	—	—	—	—	32	32	108	192
65	Trembowła	—	69	12	69	4	6	79	89	148
66	Turka	—	119	37	119	—	5	124	117	296
67	Wadowice	—	—	—	—	—	11	11	151	277
68	Wieliczka	—	249	20	249	—	34	283	236	279
69	Zaleszczyki	—	—	—	—	—	2	—	49	81
70	Zbaraż	14	62	15	76	—	5	81	76	149
71	Złoczów	—	—	—	—	2	17	19	218	382
72	Żółkiew	53	3	3	56	—	10	66	97	240
73	Żydaczów	—	98	—	98	—	11	109	138	181
74	Żywiec	—	—	—	—	—	2	—	150	383

Okólnik

Wydziału krajowego z dnia 22. grudnia 1908 L. 126.749|08
do wszystkich Wydziałów powiatowych.

Po myśli zmienionego art. I. noweli z r. 1902 (Dz. u. kr. Nr. 26) §. 9. ustawy hodowlanej (Dz. u. kr. Nr. 51 r. 1892), każda gmina obowiązana jest zapewnić dla użytku swych członków za pomocą jednorocznego najmu lub kupna całą, oznaczoną przez Komisję licencyjną na podstawie §. 8 i przepisów wykonawczych do tegoż paragrafu, ilość buhajów licencyonowanych.

Jeżeli gmina w całości lub w części z jakiego powodu powyższego wykonać nie może, w takim razie winna wnieść za pośrednictwem odnośnej komisji prośbę do Wydziału krajowego o przyznanie ulg z §. 21 zacytowanej ustawy.

Obowiązkiem Wydziału powiatowego jest czuwać, aby gminy zapewniły przepisaną ilość buhajów licencyonowanych ewentualnie zastosować środki zaradcze i przymusowe, jakie ustawa przewiduje w §§. 11 i 18.

Celem postanowienia §. 9. jest zapewnienie właścicielom krów i jałówek dobrych i tanich rozplodników.

Jeżeli bowiem gmina nie zawrze z właścicielem buhaja licencyonowanego umowy o najem względnie nie kupi go na własność, w takim razie właściciel takiego buhaja może go w każdej chwili sprzedać ewentualnie za stanowienie nim żądać wysokiej ceny, wskutek czego właściciele krów i jałówek będą musieli z konieczności używać do rozplodu buhajów złych, nielicencyonowanych.

Jak się okazuje z przedkładnych sprawozdań, bardzo wiele gmin w kraju mimo iż nie otrzymały ulg z §. 21, obowiązku tego nie spełniają, co powoduje że chów bydła, ta tak ważna w obecnym czasie gałąź gospodarstwa krajowego nad podniesieniem której od szeregu lat pracują z takim wysiłkiem kraj, państwo, Towarzystwa gospodarskie i inne czynniki oraz ponoszą tak wielkie ofiary w niektórych okolicach kraju zamiast się podnosić, ciągle pozostaje w stanie zaniedbania. Dalszym powodem zaniedbania hodowli bydła jest ta okoliczność, iż Zwierzchności gminne wbrew postanowieniu §. 15 nie wykonują należytej kontroli nad tem, czy krowy i jałówki stanowione są buhajami licencyonowanymi. — Wobec braku kontroli właściciele krów, ufni w bezkarność swego postępowania, mimo iż w gminie są buhaje licencyonowane, stanowią krowy buhajami nielicencyonowanymi, zwłaszcza, że to taniej wynosi i w ten sposób przyczyniają się do upadku hodowli.

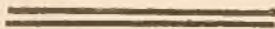
Postępowanie zaś takie wywołuje zarazem i ten skutek, iż hodowcy buhajów licencyonowanych, wobec tego, iż z buhajów swych nie mają odpowiednich korzyści w stosunku do kosztów ich wychowu, zniechęcają się i zaprzestają dalszej ich hodowli.

Celem zapobieżenia dalszemu upadkowi, wzywamy Wydział powiatowy, ażeby przypomniał gminom obowiązki, jakie na nie wkłada ustawa hodowlana w §§. 9, 10 i 15, czuwał energicznie nad spełnieniem przez gminy tychże obowiązków, ewentualnie przedsiębrał środki zaradcze i przymusowe z §. 11 i 18 cyt. ustawy.

Jesteśmy przekonani, że Wydział powiatowy, któremu leży na sercu podniesienie hodowli bydła a temsamem i dobrobytu włościan, w przyszłości będzie energiczniej pilnował wykonanie ustawy hodowlanej i nie dopuści do tego, ażeby akcja hodowlana prowadzona od tylu lat z takim nakładem pracy i kosztów poszła na marne.

Równocześnie zechce Wydział powiatowy zwrócić uwagę gmin, iż w Wydziale krajowym istnieje fundusz hodowlany w wysokości 150.000 koron, z którego mogą zaciągać bezprocentowe pożyczki na zakupno buhajów licencyonowanych, spłacalne w ratach rocznych lub półrocznych 3, 5 lub 10-cio letnich.

Nadmieniamy zarazem, że z funduszu tego może zaciągnąć pożyczkę także powiat a następnie uzyskany w ten sposób fundusz obrócić na zapomogi względnie pożyczki dla gmin, celem zakupna buhajów. W końcu zaznaczamy, że do buhajów zapewnionych do użytku członków gmin, należą również buhaje umieszczone na stacyach obu kraj. towarzystw rolniczych. Wydział powiatowy więc winien odnieść się do odnośnego towarzystwa z prośbą o założenie stacyi buhajów w gminach najbardziej zaniedbanych pod względem hodowli i nie mających środków na zakupno własnych buhajów.

II. Obory pól krwi Simenthal.

Liczba porządkowa	Znak obory	Czas badania i szczepienia		Stan bydła badanego i szczepionego						Z tych uznano za												Ogółem chorych i podejrzanych	W procentach			Który raz obora badana?	Kto szczepił i badał oborę?	
		rok	miesiąc	Buhaje	Krowy	Jałówki	Buhajki	Woły	Razem	c h o r e						p o d e j r z a n e												
										Buhaje	Krowy	Jałówki	Buhajki	Woły	Razem	Buhaje	Krowy	Jałówki	Buhajki	Woły	Razem							
1	w ₂	1908	VI	—	25	17	2	5	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 raz	Teofil Sochaniewicz
2	z ₂	"	I	1	15	21	2	—	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 raz	August Krüger	
3	u ₂	"	I	2	47	8	2	—	59	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	3	3	—	5·08	5·08	2	"		
4	o ₃	"	I	—	8	—	9	—	17	—	2	—	1	—	3	—	3	—	1	—	4	7	17·64	23·53	41·17	1		"
5	n	"	II	—	15	7	—	—	22	—	1	—	—	—	1	—	8	1	—	—	9	10	4·54	40·82	45·45	7		"
6	m	"	III	—	31	28	1	—	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6		"
7	f	"	III	—	19	17	9	—	45	—	—	1	—	—	1	—	1	1	—	—	2	3	2·22	4·44	6·66	8		"
8	s	"	III	1	26	17	—	—	44	—	2	1	—	—	3	1	9	3	—	—	13	16	6·81	29·54	36·36	6		"
9	x ₂	"	V	1	29	24	12	—	66	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	1·51	1·51	2		"
10	m ₁	"	VI	1	44	35	10	—	90	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2	2	—	2·22	2·22	4	"		
11	l ₃	"	IX	1	41	24	—	—	66	1	26	8	—	—	35	—	12	8	—	—	20	55	53·03	30·30	83·33	1		"
12	m ₃	"	X	1	25	8	—	—	34	—	7	4	—	—	11	—	4	1	—	—	5	16	32·35	14·70	47·05	1		"
13	w	"	XI	—	21	20	2	8	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6		"
14	n ₃	"	XI	—	20	6	—	—	26	—	9	2	—	—	11	—	4	1	—	—	5	16	42·3	19·22	61·53	1		"
15	h ₃	"	II	—	44	5	2	—	51	—	12	2	—	—	14	—	—	—	—	—	—	14	27·45	—	27·45	3 raz		Dr. Julian Nowak
16	c ₂	"	VII	1	15	26	1	18	61	—	3	10	1	5	19	—	—	—	—	—	—	19	31·15	—	31·15	2	"	
17	h ₃	"	XII	—	39	1	2	—	42	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2	4·76	—	4·76	4	"	
Razem w 17 oborach				9	464	264	54	31	822	1	64	28	2	5	100	1	44	18	1	—	64	164						
				W procentach						11·11	13·78	10·6	3·7	16·13	12·14	11·11	9·48	6·81	1·88	—	7·78	19·93						

III. Obory pełnej krwi Oldenburg.

Liczba porządk.	Znak obory	Czas badania i szczepienia		Stan bydła badanego i szczepionego						Z tych uznano za											Ogółem chorych i podejrzanych	W procentach			Który raz obora badana?	Kto badał i szczepił oborę?	
		rok	miesiąc	Buhaje	Krowy	Jałówki	Buhajki	Woly	Razem	chore						podejrzane											
										Buhaje	Krowy	Jałówki	Buhajki	Woly	Razem	Buhaje	Krowy	Jałówki	Buhajki	Woly		Razem					
1	O ₃₉	1908	I.	3	13	12	4	—	32	1	8	4	4	—	17	—	—	3	—	—	3	20	53-12	9-37	62-46	1 raz	Teofil Sochaniewicz.
2	O ₁	"	II.	1	7	10	2	—	20	—	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	1	2	5-00	5-00	10-00	8 "	
3	O ₃₂	"	II.	1	10	4	2	—	17	1	5	3	2	—	11	—	5	1	—	—	6	17	64-70	35-30	100-00	3 "	August Krüger
4	O ₃₉	"	IV.	2	11	7	1	—	21	1	3	7	—	—	11	—	5	1	—	—	6	17	52-38	28-56	80-95	3 "	
Razem w 4 oborach				7	41	33	9	—	90	3	16	14	7	—	40	—	10	6	—	—	16	56					
				W procentach						42-85	39-02	42-42	77-77	—	44-44	—	24-4	18-18	—	—	17-77	62-22					

IV. Obory pół krwi Oldenburg.

1	O ₃₉	1908	I.	—	12	6	—	—	18	—	6	1	—	—	7	—	—	1	—	—	1	8	38-77	5-55	44-32	1 raz	Teofil Sochaniewicz
2	O ₁	"	II.	—	34	21	9	—	64	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1-56	—	1-56	8 "	
3	O ₁₇	"	V.	2	35	9	—	—	46	1	13	1	—	—	15	—	6	—	—	—	6	21	32-6	13-17	45-77	3 "	
4	O ₄₀	"	V.	1	30	28	4	—	63	—	11	3	2	—	16	—	—	—	1	—	1	17	25-39	1-58	26-97	1 "	
5	O ₃₈	"	I.	1	10	7	2	—	20	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	2	—	10-00	10-00	2 "	August Krüger
6	O ₄₁	"	IV.	2	80	15	3	—	100	1	28	5	—	—	34	—	9	2	—	—	11	45	34-00	11-00	45-00	1 "	
7	O ₄₁	"	IV.	1	30	—	—	—	31	—	4	—	—	—	4	—	5	—	—	—	5	9	12-9	16-12	29-03	1 "	
8	O ₂₈	"	IV.	—	16	2	—	—	18	—	4	2	—	—	6	—	2	—	—	—	2	8	33-33	11-11	44-44	3 "	
9	O ₄₂	"	X.	2	85	40	—	—	127	—	55	23	—	—	78	—	15	11	—	—	26	104	61-41	20-46	81-88	1 "	
Razem w 9 oborach				9	332	128	18	—	487	2	121	36	2	—	161	—	39	14	1	—	54	215					
				W procentach						2-22	33-13	28-12	11-11	—	33-05	—	11-74	10-93	5-55	—	11-08	44-13					

V. Obory bydła fryzyjskiego.

Liczba porządkowa	Znak obory	Czas badania i szczepienia		Stan bydła badanego i szczepionego						Z tych uznano za											Ogółem chorych i podejrzanych	W procentach			Który raz badał no oborę?	Kto babał i szczepił oborę?		
		Rok	Miesiąc	Buhaje	Krowy	Jałówki	Buhajki	Woły	Razem	c h o r e						p o d e j r z a n e												
										Buhaje	Krowy	Jałówki	Buhajki	Woły	Razem	Buhaje	Krowy	Jałówki	Buhajki	Woły		Razem						
1	F ₁₂	1908	II	1	59	2	6	—	68	1	59	2	6	—	68	—	—	—	—	—	—	—	68	100·00	—	100·00	1 raz	Dr. Julian Nowak
2	F ₁₃	"	II	1	52	18	—	—	71	1	46	12	—	—	59	—	—	—	—	—	—	59	83·00	—	83·00	1 "		
3	F ₁₄	"	II	1	48	—	7	—	56	1	42	2	—	—	45	—	—	—	—	—	—	45	80·00	—	80·00	1 "		
4	F ₇	"	IV	1	43	10	—	—	54	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1·85	—	1·85	6 "		
5	F _{7a}	"	IV	—	6	31	12	—	49	—	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	2	4·08	—	4·08	5 "		
6	F ₁₆	"	IV	—	25	33	—	—	58	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1·72	—	1·72	4 "		
7	F ₉	"	IV	—	25	27	5	—	57	—	4	5	1	—	10	—	—	—	—	—	—	10	17·36	—	17·36	3 "		
8	F ₉	"	XI	—	30	27	8	—	65	—	6	1	—	—	7	—	—	—	—	—	—	7	10·77	—	10·77	4 "		
9	F ₁₀	"	XI	1	47	—	—	—	48	1	24	—	—	—	25	—	—	—	—	—	—	25	52·00	—	52·00	2 "		
Razem w 9 oborach				5	335	148	38	—	526	4	183	24	7	—	218	—	—	—	—	—	—	—	218					
				W p r o c e n t a c h						80·00	54·29	16·21	18·42	—	41·44	—	—	—	—	—	—	—	—	41·44				

VI. Obory bydła czerwonego polskiego.

1	$\frac{K}{CZ 7}$	1908	I	2	22	17	14	12	67	—	4	—	2	—	6	—	—	—	—	—	—	6	8·95	—	8·95	2 raz	Dr. Julian Nowak
2	$\frac{K}{CZ 8}$	"	IV	—	24	3	10	—	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 "		
3	$\frac{K}{CZ 4}$	"	V	2	35	17	6	—	60	—	4	3	—	—	7	—	—	—	—	—	7	11·66	—	11·66	7 "		
4	$\frac{K}{CZ 4}$	"	XII	2	33	14	7	—	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 "		
5	$\frac{K}{CZ 5}$	"	XII	1	33	10	—	—	44	1	6	—	—	—	7	—	1	1	—	—	2	9	15·9	4·54	20·45	6 "	
6	$\frac{K}{CZ 3}$	"	XII	1	21	3	6	—	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 "		
Razem w 6 oborach				8	168	64	43	12	295	1	14	3	2	—	20	—	1	1	—	—	2	22					
				W p r o c e n t a c h						12·5	8·33	4·68	4·69	—	6·78	—	0·59	1·56	—	—	0·67	7·45					

VII. Obora bydła anglerskiego.

Liczba porządk.	Znak obory	Czas badania i szczepienia		Stan bydła badanego i szczepionego						Z tych uznano za										Ogółem chorych i podejrzanych	W procentach			Który raz obora badana?	Kto badał i szczepił oborę?		
		Rok	Miesiąc	Buhaje	Krowy	Jałówki	Buhajki	Woly	Razem	chore					podejrzane						chore	podejrzane	Ogółem				
										Buhaje	Krowy	Jałówki	Buhajki	Woly	Razem	Buhaje	Krowy	Jałówki	Buhajki							Woly	Razem
1		1908	I.	2	30	23	—	—	55	1	23	11	—	—	35	—	2	1	—	—	3	38	63·63	5·42	69·05	1 raz	Teofil Sochaniewicz
Razem				2	30	23	—	—	55	1	23	11	—	—	35	—	2	1	—	—	3	38					
				W procentach						50·0	76·66	47·82	—	—	63·63	—	6·66	4·38	—	—	5·42	69·05					

VIII. Obora bydła ras mieszanych.

1	M ₄₉	1908	I.	—	22	—	—	—	22	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	1	2	454	4·54	9·08	1 raz	Teofil Sochaniewicz	
2	M ₄₅	"	I.	—	9	14	1	—	24	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	4·16	4·16	2 "	August Krüger	
3	M ₁₆	"	III.	—	11	1	—	—	12	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	9·00	—	9·00	3 "		
4	M ₂₈	"	IV.	3	98	—	—	—	101	2	18	—	—	—	20	—	17	—	—	17	37	19·80	16·91	36·71	4 "		
5	M ₅₀	"	X.	1	13	1	—	—	15	1	7	1	—	—	9	—	1	—	—	1	10	60·00	6·66	66·66	1 "		
6	M ₅₁	"	X.	1	48	22	2	—	73	1	15	3	1	—	20	—	7	6	—	13	33	27·39	17·79	45·20	1 "		
7	M ₅₂	"	X.	2	3	24	—	—	29	1	—	1	—	—	2	—	1	1	—	2	4	6·89	6·89	13·79	1 "		
8	M ₄₈	"	I.	1	23	3	3	—	30	—	12	1	2	—	15	—	4	—	—	4	19	50·00	13·33	63·33	2 "	Dr. Julian Nowak	
9	M ₅₃	"	II.	—	59	4	4	—	67	—	54	2	4	—	60	—	—	—	—	—	60	89·55	—	89·55	1 "		
Razem w 9 oborach				8	286	69	10	—	373	5	108	8	7	—	128	—	31	8	—	—	39	167					
				W procentach						64·5	37·76	11·6	70·0	—	34·31	—	10·84	11·6	—	—	10·45	44·76					

